

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Politicko-geografická analýza de facto států na území Gruzie

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Autor práce: **Aleš Dlouhý**
Vedoucí práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aleš Dlouhý**
Osobní číslo: **P15000192**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Politicko-geografická analýza de facto států na území Gruzie**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Kompilační metoda - analýza dostupné literatury a dalších zdrojů
2. Propojení politicko-geografické teorie k de facto státům se se zkoumanými případy
3. Zpracování statistických dat a zpracování kartografického materiálu
4. Zpracování do požadované politicko-geografické formy

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

BALÍK, Stanislav. Zahraniční politika České republiky vůči zemím Blízkého východu, Zakavkazska a Střední Asie. Editor Pavel PŠEJA. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001, 110 s. Studie. ISBN 80-210-2740-1.

GAMAARIA, Jemal, Mariam LORTHKIPHANIDZE a Lia AALADZE. Abcházie v dějinách gruzínského státu. Praha: Mezera, 2014, ISBN 978-80-87148-36-5.

JONES, Alex, Tom MASTERS, Virginia MAXWELL a John NOBLE. Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán. Přeložil Eva CACHOVÁ, přeložil Tereza HORVÁTOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2016, 319 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-1764-9.

SOULEIMANOV, Emil a Tomáš HOCH. Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008. Praha: Auditorium, 2012, ISBN 978-80-87284-34-6.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 12. dubna 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 26. května 2017

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 23.7. 2018

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu RNDr. Arturovi Boháčovi, Ph.D za věcné připomínky a rady, které mi poskytl v rámci konzultací při tvorbě bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se v první části zaměřuje na vymezení základních kritérií státnosti a posléze na uvedení pojmů v oblasti de facto států a kvazistátů. Dále se zabývá historickým vývojem Gruzie, který má vliv na současné uspořádání Zakavkazska, konflikty Gruzie s Abcházíí a Jižní Osetií v letech 1992-1993 a 2008, a politicko-geografickou analýzou těchto de facto států na území Gruzie. Práce má za cíl aplikovat kritérii státnosti na Abcházii a Jižní Osetii, zhodnotit, zda tyto kritéria splňují a posléze kategorizovat tyto celky z pohledu problematiky kvazistátů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Abcházie, de facto státy, Gruzie, Jižní Osetie, kvazistáty

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses in its first part on definition of fundamental criteria for statehood and further on explanation of terms in the field of de facto states and quasi states. Then it deals with the historical development of Georgia which has impact on contemporary situation in Transcaucasia, conflicts between Georgia and Abkhazia and South Ossetia from 1992 to 1993 and in 2008. It also includes political and geographic analysis of these de facto states within georgian borders. This study aims to apply the criteria of statehood on Abkhazia and South Ossetia, to decide, whether they fulfill the given criteria and then to categorize these units from the quasi state debate point of view.

KEY WORDS

Abkhazia, de facto states, Georgia, quasi-states, South Ossetia

SEZNAM ZKRATEK

OSN	Organizace spojených národů
NDR	Německá demokratická republika
SSR	Sovětská socialistická republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SNS	Společenství nezávislých států
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia
USD	United States dollar
USA	United States of America
EU	Evropská unie
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

1.	ÚVOD.....	12
2.	PROBLEMATIKA KVAZISTÁTŮ A DE FACTO STÁTŮ.....	14
2.1.	ZNAKY STÁTU.....	14
2.2.	UNITÁRNÍ STÁT.....	17
2.3.	SUVERENITA STÁTU.....	17
2.4.	KVAZISTÁTY A DE FACTO STÁTY.....	19
2.5.	ROZDĚLENÍ KVAZISTÁTŮ.....	19
2.5.1.	Kvazistáty bez nezávislé efektivní vlády.....	20
2.5.1.1.	Zhroucené státy.....	20
2.5.1.2.	Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí neinstucionalizované entity	20
2.5.1.3.	Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí mezinárodně neuznané instucionalizované entity.....	21
2.5.1.4.	Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí mezinárodně neuznané instucionalizované entity s vnější garancí.....	21
2.5.1.5.	Kvaziprotektoráty.....	21
2.5.2.	Kvazistáty s omezeným mezinárodním uznáním.....	22
2.5.3.	Kvazistáty postrádající vnitřní suverenitu i mezinárodní uznání.....	23
2.5.3.1.	Mezinárodně neuznané kvazistáty s vnější garancí.....	23
2.5.3.2.	Mezinárodně neuznané kvazistáty bez efektivní vlády.....	24
2.5.3.3.	Teritoriálně zpochybněné a částečně uznané kvazistáty.....	24
2.5.3.4.	Kvazistáty usilující o secesi v souladu s právem na sebeurčení.....	24
2.5.3.5.	Loutkové kvazistáty.....	24
2.6.	PRÁVO NA SEBEURČENÍ NÁRODA.....	26
3.	VYMEZENÍ JEDNOTLIVÝCH NÁRODŮ ŽIJÍCÍCH NA ÚZEMÍ GRUZIE	28
3.1.	JAZYKOVÉ ZNAKY JEDNOTLIVÝ NÁRODŮ.....	28
3.2.	ETNICKÉ A NÁBOŽENSKÉ ZNAKY JEDNOTLIVÝCH NÁRODŮ.....	28

4.	GRUZIE.....	30
4.1.	HISTORIE GRUZIE.....	31
4.1.1.	Prvopočátky gruzínské státnosti	31
4.1.2.	Raně feudální období	33
4.1.3.	Kartli	33
4.1.4.	Lazika.....	34
4.1.5.	Feudální období	35
4.1.6.	Vrcholný feudalismus	36
4.1.7.	Období mongolské a osmanské nadvlády.....	38
4.1.8.	Gruzie jako součást carského Ruska.....	41
4.1.9.	Od SSSR po současnost.....	41
5.	ABCHÁZIE	44
5.1.	OBČANSKÁ VÁLKA ZA NEZÁVISLOST ABCHÁZIE V LETECH 1992-1993.....	44
5.1.1.	Historické pozadí konfliktu	45
5.1.2.	Eskalace konfliktu.....	47
5.1.3.	Strany konfliktu	49
5.1.4.	Role Ruska v konfliktu	50
5.1.5.	Průběh vojenského konfliktu	51
5.2.	MÍROVÝ PROCES A OBDOBÍ RELATIVNÍHO KLIDU	53
5.3.	ABCHÁZIE ZA RUSKO-GRUZÍNSKÉ VÁLKY V ROCE 2008	55
5.4.	SOUČASNÁ ABCHÁZIE.....	55
5.5.	HODNOCENÍ ABCHÁZIE JAKO DE FACTO STÁTU.....	58

6.	JIŽNÍ OSETIE	61
6.1.	KONFLIKT V JIŽNÍ OSETII V NA POČÁTKU 20. STOLETÍ.....	61
6.1.1.	Eskalace konfliktu.....	61
6.1.2.	Ozbrojený konflikt.....	63
6.2.	MÍROVÝ PROCES	63
6.3.	RUSKO-GRUZÍNSKÁ VÁLKA V ROCE 2008.....	66
6.4.	POVÁLEČNÁ OSETIE	67
6.5.	HODNOCENÍ JIŽNÍ OSETIE JAKO DE FACTO STÁTU	68
7.	ZÁVĚR	70
8.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
9.	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	75
10.	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

1. ÚVOD

Po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik roku 1991 získalo 15 nástupnických republik plné mezinárodní uznání. Tento fakt se však netýká autonomních oblastí na jejich území. Jednou z těchto republik je i Gruzie, která získala nezávislost na SSSR již před jeho rozpadem a to konkrétně 14. listopadu 1990. Většina nástupnických zemí se tak potýká s problémy týkající se své vlastní integrity, neboť etnická, kulturní a náboženská rozmanitost v oblasti je velmi pestrá a každá skupina požaduje minimálně stejná práva, která jim byla zaručena pod taktovkou Sovětského svazu. Tato práce se konkrétně zabývá údajnými de facto státy na území státu Gruzie v oblasti Zakavkazska. Jedná se o autonomní oblasti Abcházie a Jižní Osetie. Tendence Abcházů a Osetů k osamostatnění jsou navíc podpořeny množstvím historických křivd a Ruskou federací. Napětí mezi Gruzii a oblastmi Abcházie a Jižní Osetie usilujících o separaci vyústilo v několik ozbrojených konfliktů v letech 1991-1993, ve kterých se Abcházům a Osetům povedlo převzít kontrolu na historických územích Abcházie a Jižní Osetie. Dalším významným konfliktem byla například rusko-gruzínská válka probíhající v Jižní Osetii, která proběhla počátkem srpna 2008. Oba státy vyhlásily nezávislost na Gruzii, avšak ve světě se jim nedostalo velkého mezinárodního uznání. Tyto státy mezinárodně uznalo pouze 5 zemí: Rusko, Venezuela, Nikaragua, Nauru a Syrská arabská republika. Právě Rusko hraje velkou roli v tomto vnitrostátním konfliktu. Obě dvě separatistická území jsou jak ekonomicky, politicky, tak vojensky od roku 2008 oficiálně podporovány Ruskou federací. Vyjednávání mezi gruzínskou vládou abchazskými a osetskými elitami setrvává víceméně na mrtvém bodě, neboť ani jedna strana nehodlá přijmout požadavky protistrany. Gruzie si stále ponechává nárok na území Abcházie a Jižní Osetie a pokládá tato území jako integrální součást svého státu, kdežto protistrana požaduje uznání jejich samostatnosti, bez kterého nehodlají podstupovat žádná jednání.

Práce se zabývá politicko-geografickou analýzou separatistických oblastí v historickém kontextu. Dále se práce bude snažit vymezit základní kritéria státnosti a jejich aplikací na ony separatistické oblasti, čímž by se mělo docílit zjištění, zda je možné považovat Abcházii a Jižní Osetii za suverénní státy a pokud je za suverénní státy považovat nelze, tak z jakého důvodu. Dalším bodem práce je zařazení Abcházie a Osetie v rámci kategorizace kvazistátů pomocí dostupné literatury. Hlavní otázkou je,

zda je možné Abcházii a Jižní Osetii považovat za de facto státy, nebo je nutné je zařadit do jiné kategorie kvazistátů.

2. PROBLEMATIKA KVAZISTÁTŮ A DE FACTO STÁTŮ

Vedle klasických států, jež jsou subjektem mezinárodního práva a mají vnitřní suverenitu, existují v současném světě ještě dvě kategorie zemí, které nelze zařadit mezi suverénní státy. Entity první skupiny se označují většinou jako slabé státy, kolabující státy či zhroutené státy (failed states, failing states nebo collapsed states). Pro druhou skupinu entit se v českém prostředí používá celá řada označení jako např. neuznané státy, separatistické státy, samozvané státy, de facto státy nebo kvazistáty (unrecognized states, separatist states, de facto states, quasi states). (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 285) Pro rozlišení hlavních znaků kvazistátů a de facto států je nutno nejdříve uvést jaká kritéria musí určitá entita splňovat, aby mohla být nazývána státem.

2.1. ZNAKY STÁTU

Stát lze definovat, jako spopolitost občanů se vyznačuje zejména jednotným územím, obyvatelstvem a státní organizací (Bílý, 2009, str. 70). Území státu je teritorium, kde se uplatňuje státní moc, které je vymezeno státní hranicí (Svatoň, 2000, str. 228) a obyvatelstvo představuje personální substrát státu, jehož vztah ke státu má charakter trvalosti a je formalizován do podoby právního vztahu, který vypovídá o členství jednotlivce ke státu. Tento poměr přináší určité kvalifikované vztahy mezi státní mocí a občanem, a to ať se občan nachází kdekoliv (Svatoň, 2000, str. 228). Stát disponuje mocí vládnout, soudit, vydávat zákony, zároveň však nemůže být podřízen žádné jiné moci (Právo na sebeurčení, str. 3).

S moderním pojetím státovědy přišel Jiří Jellinek, který roku 1906 definoval 3 hlavní znaky státu, které jsou dodnes brané jako hlavní indikátory státnosti. Tuto trojici znaků tvoří státní území, obyvatelstvo a státní moc. Území definuje jako teritorium, kde může stát uplatňovat svoji moc formou vládnutí, a všechny osoby nacházející se na tomto území této státní moci podléhají. Zároveň je tam tomto území zakázáno vykonávat státní moc jinému státu (Jellinek, 1906, str. 412-413). Obyvatelstvo označuje jako osoby, které ke státu náleží a nazývá je státní národ. Podle Jellinka státní národ náleží ke státu jako subjekt státní moci, ale zároveň je také předmětem (neboli objektem) činností státní moci. Státní moc popisuje jako vůli obstarávající společné zájmy státu pomocí vydávání a realizace svých nařízení (Jellinek, 1906, str. 448). Dnes můžeme říci, že státní útvar je zatím nejvyšší dosud známou společenskou organizací lidí, žijících

na společném území, řídicí se stejnými zákony, který disponuje ozbrojenou mocí (Bílý, 2009, str. 68). Hlavní znaky státu byly zakotveny v Montevidejské konvenci o právech a povinnostech států v roce 1933 a jsou dodnes brány jako platné. Montevidejská konvence vychází z Jellinkova pojetí státnosti a definuje 4 hlavní znaky státu. Vedle stálého obyvatelstva, vymezeného teritoria a funkční vlády přidává ještě kritérium možnosti vstupovat do mezinárodních smluv s jinými státy. Čtvrtý bod konvence lze jednoduše nazvat jako vnější suverenita. Konvence z Montevidea je velmi často kritizována pro svoji nedostatečnost a například Brownlie navrhol rozšíření o další čtyři kritéria a to: a) určitý stupeň stálosti daného útvaru, b) vůle dodržovat mezinárodní právo, c) suverenita, a d) fungování jako stát. Hoch, Baar a Kopeček také uvádějí, že kritéria pro vymezení státnosti jsou značně volná, neboť například ostrovy Nauru získaly mezinárodní uznání v roce 1968 s počtem obyvatel nepřesahující 10 tisíc. Na příkladu Izraele nebo Indie dále poukazují na fakt, že státy získávají mezinárodní uznání i přes to, že nemají zcela vyřešeny své teritoriální spory. Problém nadále nastává v tom, že není uvedeno, s kolika státy musí být entita uznána, aby se mohla označovat jako stát. Mezi odborníky panuje konflikt v tom, zda stát vzniká mezinárodním uznáním (konstitutivní teorie), nebo zda mezinárodní uznání pouze potvrzuje fakt, že daný stát existuje (deklaratorní teorie). Deklaratorní teorie má jistou oporu v Montevidejských konvencích. Hoch, Baar a Kopeček například citují ve své práci Jamese Crowforda, který tvrdí, že „entita není státem, protože je uznávána, ale je uznávána, protože je státem“ (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 289). Druhá strana vidí vznik státu v uznání mezinárodním společenstvím.

K definování státu lze přistupovat dvěma různými způsoby. Prvním je pojetí státu z hlediska sociologického, kde můžeme jako příklad definice vzít Weberův výrok, že stát je lidská pospolitost, která si na určité území nárokuje monopol legitimní fyzické moci (Holländer, str. 51), neboli legitimního násilí, které využívají pořádkové a represivní složky státu, jako je například policie nebo armáda (Skovajsa, str. 1). Druhým pojetím definice státu je pohled právnícký, který ztotožňuje stát s právním řádem společnosti.

Moderní demokratický stát má podobu společensky univerzální instituce, založené na zásadách politické legitimacy a legality, což znamená, že se jedná o subjekt nejvyšší veřejné moci ve vztahu k danému území, vytvářející jednotný právní řád,

zajišťující ústavnost a legitimitu, zajišťující základní podmínky existence společnosti. Lze tedy definovat stát jako institucionalizovanou formu společenského života na určitém území, která prostřednictvím všeobecných pravidel chování, za níž stojí mocenská autorita, ovlivňuje společenské vztahy. (Svatoň, 2000, str. 229)

2.2. UNITÁRNÍ STÁT

Hlavním kritériem unitárního státu je existence centrální vlády, která je svými kompetencemi postavena nejvýše ve státní hierarchii, což znamená, že v zemi nepůsobí žádné na centrální vládě nezávislé orgány (Říchová, 2002, str. 188). Čistě unitární stát je charakterizován tím, že zde centrální vláda a centrální administrativa vykonávají moc nad celým územím daného státu. V rámci této centrální moci se území státu dělí na další správní celky, které disponují určitými pravomocemi, které jsou ovšem limitované centrální vládou, která činnost těchto provincií může kontrolovat a rušit. Tyto provincie jsou tedy trvale podřízené centrální vládě a nemohou samostatně existovat. (Říchová, 2002, str. 189)

Podstatou unitárního státu je rozdělení státu na menší celky, které mají administrativněsprávní, a nikoli státoprávní povahu, což znamená, že jednotlivé celky nijak neparticipují na uskutečňování suverenity státu. Hlavními znaky unitárního státu jsou: jedna ústava, jedna soustava nejvyšších státních orgánů, jedna soustava zákonodárství, jedno státní občanství. Uvnitř unitárního státu funguje určitá hierarchie pro orgány státní správy, v rámci které jsou ústřední orgány nadřazené místním orgánům. (Holländer, 2012, str. 397)

2.3. SUVERENITA STÁTU

Suverenita státu je jedna z hlavních podmínek přijetí entity usilující o mezinárodní uznání, proto je důležité uvést, o čem tato problematika pojednává. Suverénní stát je takový stát, který disponuje nezávislou a neobmezenou státní mocí na jakékoliv jiné vnitřní nebo vnější státní moci. Státní suverenita je založena na subjektu, od kterého získává stát legitimitu své moci, což v moderním státě většinou představuje lid. Vnitřně je suverenita většinou spojována s konkrétním státním orgánem (většinou parlament), kdežto navenek je stát reprezentován většinou hlavou státu, nebo pověřeným orgánem pro mezinárodní styk. (Svatoň, 2000, str. 227) Aby mohla být moc státní povahy vykonávaná nad nějakým územím označena za moc suverénní, musí splňovat 3 základní aspekty: 1) státní moc musí být nezávislá na jiné státní moci, 2) musí existovat pouze jedna, jediná a jednotná státní moc a za 3) uplatňování státní moci nesmí být omezováno. Suverénní státní moc je nutný předpoklad suverenity státu. Tato moc působí jak uvnitř státu, tak vně. (Svatoň, 2000, str. 227)

Suverénní stát jako takový není podřízený žádnému vyššímu orgánu. Suverenita sama o sobě je nutná k tomu, aby stát mohl plnit svojí funkci. Suverenita, jako moc vydávat zákony, je nezcizitelná a monopolní. Dále se dělí na suverenitu vnitřní, kdy stát nesmí být závislý na žádném subjektu uvnitř státu, a vnější, která zaručuje uzavírání mezinárodních dohod, či vedení mezinárodní politiky. (Bílý, 2009, str. 70)

Midelton udává, že by se mohlo zdát, že každý suverénní stát má vlastní křeslo v OSN a samo OSN tento stát uznává. Můžeme však nalézt několik výjimek z tohoto pravidla, jako například Tchaj-wan, který dlouhá léta do roku 1971 držel čínské křeslo v OSN, nebo Svatý stolec a Palestina, které mají pozorovatelský status v OSN.

2.4. KVAZISTÁTY A DE FACTO STÁTY

Poté, co jsme si uvedly hlavní kritéria, která jsou nutná k uznání území jako státu, můžeme přejít k tématu kvazistátů a de facto států. Termín kvazistát se používá pro označení entit, které nespĺňují definiční charakteristiky suverénního státu, ale nárokují si status suverénního státu (Riegl, 2013, str. 77). Podle Pegga kvazistáty disponují celou řadou znaků, které mají skutečné suverénní státy, jako vlajka, hlavní město, zastoupení ve valném shromáždění OSN, avšak kvazistáty často v rámci této entity nejsou schopné poskytovat základní služby svému obyvatelstvu a efektivní vláda vykonává svojí funkci pouze na území hlavního města a jeho blízkého okolí. Jinak řečeno, tyto státy postrádají vnitřní suverenitu.

Kolstø vymezuje další kategorii kvazistátů s opačnými znaky. Tyto kvazistáty víceméně splňují definiční charakteristiky suverénního státu a disponují vnitřní suverenitou, ale postrádají mezinárodní uznání od ostatních států, neboli vnější suverenitu. Tato území často vznikají secesí od již existujících suverénních států, jenž se ztrátou svého území nesouhlasí a nadále si jej nárokuje. Státy postrádající vnější suverenitu (mezinárodní uznání) nazýváme de facto státy.

2.5. ROZDĚLENÍ KVAZISTÁTŮ

Základní geografická kritéria vnitřně suverénního státu jsou obyvatelstvo, území a nezávislá a efektivní vláda. Pokud některé s těchto kritérií politická entita nespĺňuje, můžeme jí označit za kvazistát. Příkladem kvazistátu bez přirozeného obyvatelstva může být městský stát Vatikán, který nedisponuje stálým obyvatelstvem, avšak disponuje (i když malým) územím, má svojí efektivní vládu a také mezinárodní uznání, což je zapříčiněno historickým vývojem (Riegl, 2013, str. 112). Kvazistátem bez suverénního území je řád Maltézských rytířů, který v mezinárodním právu vystupuje jako suverénní stát, má pozorovatelský status od OSN a mezinárodní uznání.

Největší zastoupení mezi kvazistáty mají však státy, které postrádají efektivní nezávislou vládu jako např. Afghánistán. Vláda je označována jako efektivní, pokud dokáže na svém území zajišťovat základní funkce státu. Světová banka v roce 1997 vytvořila škálu těchto státních funkcí, které rozděluje do 3 kategorií: minimální funkce (obrana, právo a pořádek, zajištění majetkových práv, makroekonomické řízení a veřejné zdravotnictví), střední funkce (vzdělávání, ochrana životního prostředí,

regulace monopolů, finanční regulace, sociální pojištění) a aktivistické funkce (sociální stát).

Pro státy, které vlivem absence efektivní vlády procházejí procesem rozkladu, se používá označení failed state (Riegl, 2013, str. 114). Hoch, Baar a Kopeček ve své práci definují failed states jako mezinárodně uznávané státy, které ale nejsou schopny vybírat od svých občanů daně a na oplátku jim za ně nabídnout alespoň základní sociální služby a bezpečí. Jelikož pojem failed state zahrnuje velké množství států a území, byly do problematiky kvazistátů zavedeny pojmy weak, fragile, failing, a collapsed state, které se snaží zařazovat tyto státy do kategorií podle úrovně rozkladu státu na škále od stabilně fungujícího státu po naprosté mocenské vakuum. Neshody mezi vědci a velmi dynamické změny na území těchto států však způsobují, že tyto pojmy nejsou přesně vymezené, jejich používání je velmi volné a každý autor si je definuje po svém. Avšak nezle pojem failed state používat pro všechny státy s neefektivní vládou, neboť některých z nich se vnitřní rozklad země netýká.

2.5.1. KVAZISTÁTY BEZ NEZÁVISLÉ EFEKTIVNÍ VLÁDY

Subjekty nárokuje si status suverénního státu, které z různých důvodů nedisponují nezávislou efektivní vládou lze podle Riegla rozdělit do několika následujících kategorií. (Riegl, 2013, str. 125-129)

2.5.1.1. Zhroucené státy

Tyto státy přežívají pouze na základě mezinárodního uznání, neboť nedovedou v rámci celého svého teritoria efektivně vykonávat základní funkce státu. Tyto státy postrádají vnitřní suverenitu a na jejich území vzniká mocenské vakuum. V tomto mocenském vakuu často vznikají mezinárodně neuznané entity, takzvané black spots a within state, jako reakce na rozpad státní moci v zemi. Tyto entity často uznávají oficiální vládu země, ale udržují si fakticky vlastní nezávislost. Příkladem zhrouceného státu je Somálsko.

2.5.1.2. Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí neinstytucionalizované entity

Jedná se o státy, kterým komplikují správu celého svého teritoria povstalecké skupiny, které kontrolují část území státu, čímž omezují vnitřní suverenitu země, na jejímž území operují. V zájmu povstaleckých skupin je většinou svržení a převzetí vlády, nebo pouhá kontrola ekonomicky lukrativních oblastí v zemi a fakticky

neohrožují efektivní fungování vlády mimo jimi kontrolovanou oblast. Podobná situace nastala např. v Ugandě.

2.5.1.3. Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí mezinárodně neuznané institucionalizované entity

Vnitřní suverenita těchto kvazistátů je omezena secesionistickými skupinami na území tohoto státu, které usilují o nezávislost. Tyto skupiny vytváření na území tohoto státu politické entity splňující základní geografické atributy státu (obyvatelstvo, území, vnitřní suverenita), ale disponují jen velmi zanedbatelnou mírou mezinárodního uznání, nebo nemají žádné. Vytvořením těchto území omezení uplatňování státní moci na tomto území. Secesionistické skupiny v tomto případě neusilují o svržení původní vlády, ale snaží se nabýt mezinárodního uznání jimi kontrolované území, což často způsobuje, že území kontrolované centrální vládou je efektivně spravováno, vyjma období, kdy se centrální vláda snaží vojensky znovuovládnout území secesionistů. Tato situace v nedávných letech nastala na Srí Lance.

2.5.1.4. Kvazistáty, na jejichž území se nacházejí mezinárodně neuznané institucionalizované entity s vnější garancí

Jedná se o velmi obdobný případ, jako u výše zmíněného typu kvazistátu s omezenou vnitřní suverenitou s tím rozdílem, že secesionistické skupiny na území tohoto státu disponují podporou mocnějšího vnějšího aktéra. Jako příklady můžeme uvést Severokyperskou republiku podporovanou Tureckem a Abcházskou republiku na území Gruzie podporovanou Ruskou federací.

2.5.1.5. Kvaziprotektoráty

Kvaziprotektoráty jsou mezinárodně uznané politické entity, jejichž suverenita je omezena zvnějšku omezením konstitucionální nezávislosti. Nejedná se o protektoráty v pravém slova smyslu, neboť oficiálně se jedná o samostatné státy. Do této kategorie spadají především státy, které si prošly vojenským konfliktem, a jejichž vnitřní suverenitu omezují zákroky mezinárodního společenství, jako tomu bylo v Bosně a Hercegovině a Iráku.

2.5.2. KVAZISTÁTY S OMEZENÝM MEZINÁRODNÍM UZNÁNÍM

Tuto skupinu kvazistátů z velké části tvoří secesionistická území, která narušují vnitřní integritu států, od kterých se chtějí odtrhnout ve výše zmíněných kategoriích. Tato teritoria se snaží nabýt mezinárodního uznání, aby mohla fungovat jako legitimní státní celky. Některé entity, které naplňují kritéria vnitřní suverenity (splňující kritéria stálého obyvatelstva s definovaným státním územím a efektivní vládou), ale nedisponují vnější suverenitou (mezinárodním uznáním), nazýváme *de facto* státy. Některé naopak postrádají jak vnitřní suverenitu, tak tu vnější. (Riegl, 2013, str. 132) Hoch, Baar a Kopeček definují *de facto* stát jako státní útvar, který je schopný vykonávat nad svým územím svrchovanou zákonodárnou, výkonnou i soudní moc, usiluje o nezávislost, ale mezinárodní uznání jim chybí nebo jsou uznány pouze několika málo státy.

Většina mezinárodně neuznaných kvazistátů vzniká secesí určitého území mimo kontext dekolonizace. Obecně většina vzniklých států mimo proces dekolonizace má složité postavení na mezinárodním poli a většinou nedosáhnou mezinárodního uznání. Některá mezinárodně neuznaná území působí na svém území i delší období, některé mohou zaniknout v průběhu několika měsíců.

Proces vzniku mezinárodně neuznaných států rozděluje Riegl do 3 kategorií. Za první jsou to mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku secese v souladu s právem na sebeurčení, které vznikají hlavně po roce 1960, kdy začíná být kolonialismus vnímán jako nelegitimní a nedemokratický, což zapříčiňuje vznik noha nových mezinárodně neuznaných států (především v Africe), které velmi často rychle získávají mezinárodní uznání i přes odpor původního suverénního vlastníka území. Druhou kategorií jsou mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku jednostranné secese v rozporu s právem na sebeurčení. Tyto entity jsou často vnímány jako nelegitimní a nedostává se jim mezinárodního uznání. Poslední kategorií jsou Mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku secese po ukončení procesu dekolonizace, které jsou vnímány jako nelegitimní a je jim odepíráno mezinárodní uznání.

Baar naopak člení mezinárodně neuznané celky do lehce odlišných kategorií. Jako první kategorii zmiňuje *de facto* nezávislé státy s částečným mezinárodním uznáním, jako jsou např. Tchaj-wan. Do druhé kategorie spadají *de facto* nezávislé státy, bez jakéhokoliv mezinárodního uznání, avšak fungující v izolaci. Jako příklad uvádí Severní

Kypr. Jako poslední kategorii vymezuje území, která jsou z pohledu mezinárodního práva protiprávně okupována, ale chybí jim mezinárodní uznání, jako například Tibet, nebo Palestina.

Nové kvazistáty vznikají podle trojice Baccheli, Bartmann, Srebrnik zejména ze dvou hlavních důvodů, a to: za prvé ze snahy osamostatnit již dříve existující a definované geografické území s vymezenými hranicemi, která již dříve měla určitou formu mezinárodního uznání, nebo za druhé vlivem etnické, náboženské či kulturní sebeidentifikace obyvatelstva daného území usilující o nezávislý stát. (Riegl, 2013, str. 135)

Přístup mezinárodního společenství ke kvazistátům bez mezinárodního uznání vymezil Pegg do 3 kategorií, kdy ostatní suverénní státy světa mohou buďto ignorovat existenci těchto kvazistátů (jako je tomu například v případě kvazistátů na území Somálska), mohou se postavit do aktivní opozice proti jejich existenci za použití embarga, sankcí, nebo v krajním případě vojenskou eliminací těchto entit a v poslední řadě mohou omezeně uznávat existenci těchto kvazistátů, jako je tomu v případě Palestiny, nebo Severokyperské republiky.

2.5.3. KVAZISTÁTY POSTRÁDAJÍCÍ VNITŘNÍ SUVERENITU I MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ

Tyto kvazistáty postrádají efektivní vládu, která není schopna plně kontrolovat své území, nebo jsou tyto kvazistáty závislé na jiné mocnosti, která toto území garantuje, čím může přímo omezovat vnitřní suverenitu této entity. Zároveň se neefektivní, či závislá vláda kombinuje s faktorem absence širšího mezinárodního uznání. Riegl opět vymezil několik kategorií, do kterých zle tyto kvazistáty dělit. (Riegl, 2013, str. 143-146)

2.5.3.1. Mezinárodně neuznané kvazistáty s vnější garancí

Existence těchto entit závisí na vnější garanci jiného státu, neboť sami o sobě nejsou natolik silné, aby mohli své území kontrolovat a vzdorovat původní vládě. Způsob vzniku těchto kvazistátů, přímo znemožňuje jejich mezinárodní uznání, neboť se velmi často jedná o zájmové území nějaké mocnosti, na území jiného suverénního státu a bez garance tohoto aktéra by entita na zájmovém území přestala existovat. Jako

příklady Riegl uvádí Severokyperskou republiku závislou na Turecku a Náhorní Karabach, který je podporovaný Arménií.

2.5.3.2. Mezinárodně neuznané kvazistáty bez efektivní vlády

Většina s těchto kvazistátů nespĺňuje žádné politické charakteristiky státnosti. Jedná se o kvazistáty, které nabývají pouze nepatrného časového úseku své působnosti a velmi rychle zanikají vlivem neschopnosti vybudovat efektivní vládu na svém území v kombinaci s nemožností dosáhnout mezinárodního uznání. Jako konkrétní příklady jsou uváděny Jižní Kasai nebo Katanga.

2.5.3.3. Teritoriálně zpochybněné a částečně uznané kvazistáty

Tato skupina kvazistátů disponuje svým vlastním legitimním územím, efektivní vládou a také částečným mezinárodním uznáním. Efektivnost jejich vlády je však narušena vojenskou okupací jejich území, což ruku v ruce znemožňuje i jejich širší mezinárodní uznání. Jako příklad je uváděna Palestina.

2.5.3.4. Kvazistáty usilující o secesi v souladu s právem na sebeurčení

Jedná se o přechodné stádium, ve kterém se na určitou dobu nachází nově vznikající stát v procesu dekolonizace. Jedná se časový úsek, kdy secesionistické hnutí vyhlásí nově vznikající stát, který je však zpochybnován původním majitelem daného území a je ohrožován jeho snahami na znovuovládnutí svého dřívějšího území, čímž je narušena vnitřní suverenita nově vznikajícího státu. Zároveň se jedná o fázi, kdy zatím nově vznikající stát nenabyl plného mezinárodního uznání. Poté, co se státu podaří získat mezinárodní uznání, se mění buď na suverénní stát, nebo na vnitřně nesuverénní kvazistát s mezinárodním uznáním. Příkladem může být Bangladéš, při své snaze o odtržení od Pákistánu.

2.5.3.5. Loutkové kvazistáty

Jedná se o velmi specifickou kategorii kvazistátů, které navenek mohou působit jako samostatné státy, ale jsou de facto podřízeny nějakému mocnějšímu státu, který měl mocensko-politický zájem na jejich vzniku, jako tomu bylo v minulosti u NDR. Vnitřní suverenita těchto loutkových kvazistátů je narušována zásahy ze strany jejich garanta a jejich mezinárodní postavení je velmi sporné. Většina těchto loutkových států by bez zásahů a ochrany ze strany svého garanta zanikla vojenskou intervencí jiného státu, nebo by se nevyhnuly ekonomickému zhroucení. Ze současných kvazistátů lze do této kategorie zařadit kavkazské kvazistáty Abcházie a Jižní Osetie, neboť i přes to, že

je jejich vlády (hlavně v případě Abcházie) vesměs efektivní, jejich vnitropolitické záležitosti jsou ovlivňovány jejich garantem, který přímo zasahuje do jejich vnitrostátní politiky, a bez jeho vojenské podpory by nejspíše již dávno neexistovaly, což z nich činí entity přímo závislé na svém garantovi. Můžeme tedy tyto entity nazvat jako loutkové kvazistáty Ruské federace. Velmi typické pro loutkové je kvazistáty, že získávají mezinárodní uznání od svých garantů.

2.6. PRÁVO NA SEBEURČENÍ NÁRODA

K tradičním ospravedlněním nároků na vlastní stát patřily ve 20. století koncepty práva národa na sebeurčení a samostatnosti plynoucí z dekolonizačního procesu (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 286). Právo na sebeurčení národa tak hraje velkou roli při vzniku separatistických tendencí na území suverénních států, neboť dává v určitém slova smyslu právo národům žijícím na území jiného národního státu na vytvoření vlastního státního útvaru secesí. U de facto států, které vznikly v postdekolonizačním období následkem ozbrojeného konfliktu, v níž separatistické hnutí získává kontrolu nad většinou nárokovaného území, dochází k ospravedlňování separatistických tendencí převážně odkazem na existenci vlastního státního útvaru v minulosti v kombinaci s právem na odtržení plynoucího z nedodržování lidských práv v původním státě. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 286)

Právo na sebeurčení národů je ukotveno v Chartě Organizace spojených národů, která vznikla v rámci Konference Organizace spojených národů o mezinárodní organizaci 26. června 1945 v San Franciscu. Konkrétně je zmíněno v článku 1 mezi cíli Organizace spojených národů slovy: Cílem Organizace spojených národů je „rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na účtě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.“ (Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora, 1945, str. 5)

Problémem tohoto cíle je, že není přesně dáno, co právo na sebeurčení národa znamená a navíc mezinárodní právo nepoužívá pojem národ jako takový. Nastává tedy situace, kdy se právo na sebeurčení národa vykládá podle toho, jak si ho vykládají jednotliví členové OSN. Navíc je právo na sebeurčení v přímém rozporu s na územní integritu a suverenitu států. Jelikož je podle toho práva každý stát suverénní při výkonu práva na svém území, secesistické skupiny na území tohoto státu jsou jeho interní záležitostí a tedy mimo kompetence OSN. Zároveň právo na územní integritu zaručuje nedělitelnost území tohoto státu.

Národ jako takový lze chápat jako společenský celek, ve kterém se jednotlivci cítí bezpečně, neboť národ jako takový poskytuje jednotlivci prostředí, v jehož rámci ví, jak se pohybovat a jednat, neboť se jedná o společnost lidí se stejnou kulturou, náboženstvím a sociálním smýšlením. Nastává však otázka, kdy definovat skupinu lidí jako národ, a kdy se jedná pouze o etnickou skupinu. Jelikož tento problém mezinárodní

právo nepokrývá, etnická skupina se stává národem, pokud na ni jako na národ nahlíží alespoň určitá část mezinárodního společenství. (Právo na sebeurčení, str. 3-4)

Dalším problémem práva na sebeurčení národů je fakt, že velmi často by secesi některého národa od původního státu vznikl stát, který by nebyl schopen plnit základní povinnosti vůči svým občanům, např. zajišťovat bezpečnost. Takovéto státy se nazývají zhroucenými státy. Proto je nutné zohledňovat při používání práva na sebeurčení národa, zda by nově vzniklý stát, nebo autonomní území, bylo schopno naplňovat tyto základní potřeby svých občanů (bezpečnost, dostatečná kvalita života, zdravotnictví atd.). (Právo na sebeurčení, str. 4)

V problematice práva na sebeurčení národa figuruje ještě pojem civilizační okruh, který zastřešuje sobě příbuzné národy, které velmi často spojuje společné náboženství (západní civilizace, islámská civilizace atd.). Může nastat situace, kdy se chce etnikum jednoho civilizačního okruhu odtrhnout od národního státu patřícího do jiného civilizačního okruhu. V těchto případech je konflikt často vyostřován hlavními mocnostmi soupeřících civilizačních okruhů, které přejímají zodpovědnost za své příbuzné národy. Tento fenomén je zpravidla spojován s mocenskými zájmy okolních zemí na území konfliktu. (Právo na sebeurčení, str. 4)

Kdy je možné uplatnit právo na sebeurčení národa? Vznikne-li spor mezi skupinou se separatistickými tendencemi, která velmi často požaduje secesi, nebo alespoň určitou míru autonomie na území, kde obyvatelstvo tohoto národa tvoří většinu, v rámci teritoria státu, ve kterém jsou menšinou. Velmi často spor přeroste v ozbrojený konflikt mezi suverénním státem a povstaleckou skupinou. Povstalecká skupina musí být organizovaná a musí splňovat určitá kritéria, aby mohla figurovat v mezinárodním právu. Musí se snažit získat vliv za pomoci zbraní na území daného státu, musí mít kontrolu nad určitým územím, musí vykonávat povinnosti připisované vládě na kontrolovaném území, musí mít své jednotky podřízené jednotnému velení. Pokud secesionistická skupina splňuje tyto podmínky, může se na poli mezinárodního práva ucházet o uznání nově vzniklého státu. (Právo na sebeurčení, str. 6) Právo na sebeurčení národa platí pouze v určitých mezích, které musejí být pro obecný příklad specifikovány Právy národů. Z čehož lze soudit, že žádný národ nemá právo na odtržení, pokud by tento akt vedl k podrobení jiného národa. (Rawls, 2009, str. 62-63)

3. VYMEZENÍ JEDNOTLIVÝCH NÁRODŮ ŽIJÍCÍCH NA ÚZEMÍ GRUZIE

3.1. JAZYKOVÉ ZNAKY JEDNOTLIVÝ NÁRODŮ

Abcházové a Gruzíni jsou autochtonními národy Kavkazu. Celý Kavkaz je místem, kde se velmi zakládá na tradicích a vztahu k zemi předků. Oba tyto národy rozděluje jejich jazyk, neboť jazyk Abcházů patří k abcházsko-adygejské větvi kavkazské jazykové rodiny (jazyky západní oblasti severního Kavkazu) a k zápisu používají pozměněnou a upravenou cyrilici, kdežto jazyk Gruzínů patří ke kartvelské větvi kavkazské jazykové rodiny (jazyky jižního Kavkazu) a k zápisu svého jazyka používají vlastní písmo. Z toho vyplývá, že oba jazyky jsou navzájem absolutně odlišné a nesrozumitelné.

Osetové jsou od těchto národů jazykově ještě mnohem vzdálenější, neboť jejich jazyk patří k íránské větvi indoevropské jazykové rodiny. Sami Osetové se dále dělí na 3 další etnické skupiny Kudary, Irony a Digory. Každá z těchto skupin disponuje vlastním dialektem. Nemůžeme se tedy divit, už jen z jazykového hlediska, že na území Gruzie vznikly tato dvě separatistická území.

3.2. ETNICKÉ A NÁBOŽENSKÉ ZNAKY JEDNOTLIVÝCH NÁRODŮ

Je velmi zajímavé, že Abcházové mají z antropologického hlediska ke Gruzínům mnohem blíže, než k jiným národům severního Kavkazu, ke kterým mají blíže z jazykového hlediska. Pro tento jev je možné vysvětlení, že původní předkové Abcházů jsou z antropologického pohledu Gruzíni, kteří přijali jazyk severokavkazských kmenů, nebo se zkrátka původní kmeny žijící na území Abcházie mísili s Gruzíny a získali s postupem let některé jejich antropologické rysy. (Souleimanov, 2012, str. 11-17)

O konfliktu mezi Abchází a Gruzíny se někdy mluví jako o konfliktu náboženském, kde Abcházové představují muslimy a Gruzíni křesťany. Abcházové se dělí na dvě skupiny podle dialektu abchazského jazyka, který používají. Těmito jazykovými skupinami jsou Absua a Bzyb, kde Bzyb představuje převážnou část muslimského abchazského obyvatelstva. Jedná se asi o 35% všech Abcházů, kteří žijí v severovýchodní části země, takže se vlastně ani nejedná o majoritní náboženství v zemi. Navíc se toto náboženství, převážně kvůli vlivu SSSR, téměř zakrnělé, což

dokazuje i fakt, že do 90. let nebyla v Abcházii žádná mešita. V posledních letech se abchazské obyvatelstvo opět pomalu uchyluje k islámu.

Jak už jste si mohli povšimnout při popisu osetského jazyka, Osetové jsou svým původem zcela odlišní od Abcházů a Gruzínů. Jsou považováni za přímé potomky starověkého íránského osídlení Kavkazu, konkrétně kmenů Skythů, Sarmatů a Alanů. Jak již víme, tak Osetové se dělí na 3 etnické skupiny: Kudary, Irony a Digory. Svoje zastoupení v Jižní Osetii má také islám, neboť Digoři se v průběhu staletích, při kterých docházelo k obchodním stykům s muslimy, stali přibližně v 16. století vyznavači sunnitské odnože islámu. Kudaři a Ironi byli christianizováni přibližně v průběhu 4. století. Všechny tyto náboženské rozdíly byly smazány ateistickou propagandou za nadvlády SSSR, a v dnešní době se všechny 3 etnické skupiny identifikují jako Osetové. (Souleimanov, 2012, str. 11-17)

4. GRUZIE

Gruzie je poloprezidentská republika ležící na jižní straně Kavkazského pohoří v tzv. západním Zakavkazsku. Pohoří Kavkaz zabírá přibližně 80% území státu. Gruzie se může také pyšnit přístupem k Černému moři. Stát zabírá rozlohu přibližně 70 000 km². Na tomto území žilo v roce 2015 přibližně 3,7 milionu obyvatel, což je od roku 1993, kdy v Gruzii žilo 4,9 milionu obyvatel více než milionový propad. Hlavní město Gruzie se nazývá Tbilisi s počtem obyvatel pohybujícím se okolo jednoho milionu. Dalšími velkými městy jsou například Kutaisi, Batumi, nebo Rustavi. Státní měna se nazývá lari, která se dále dělí na 100 tetri. Hodnota jedné lari se pohybuje okolo 10 korun českých.

Prezident v Gruzii je volen na 5 let v přímých volbách. Zákonodárnou moc zajišťuje jednokomorový parlament skládající se z 235 poslanců volených na 4 roky. Správní rozdělení Gruzie je řešené rozdělením země do 9 krajů, 1 městského kraje (Tbilisi) a 2 autonomních republik (Abcházie a Adžárie).

Jazykové zastoupení v zemi je velmi rozmanité. 72% obyvatelstva Gruzie hovoří gruzínštinou, 42% obyvatel ovládá ruštinu. Dalšími jazyky jsou například arménština, řečtina, azerština, a samozřejmě abcházština a osetština. V roce 2002 bylo národností složení Gruzie následující - 84 % Gruzíni, 6% Ázerbájdžánci, 6 % Arméni, 1% Rusové, 3% Osetové a 2% Abcházové (Liščák, 2009, str. 275). Většina obyvatel v zemi se hlásí k pravoslavné církvi, s výjimkou asi 10% menšiny (části abchazských a osetských obyvatel) sunnitských muslimů.

Ekonomicky Gruzii nemůžeme považovat za příliš rozvinutou zemi. Velké procento obyvatelstva pracuje v zemědělství, kde pěstují převážně kukuřici, ječmen, brambory, slunečnici, vinnou révu nebo čaj. V živočišné výrobě se soustředí převážně na chov ovcí a skotu. V zemi se vyskytují naleziště uhlí a manganu, avšak zpracovatelský průmysl je na velmi nízké úrovni, takže se většina vytěžených surovin vyváží v surovém stavu. Hlavními příjemci gruzínského exportu v roce 2006 byly Spojené království, Turecko, USA a Španělsko. Import zboží do Gruzie zajišťuje převážně Rusko a Turecko. (Liščák, 2009, str. 275).

4.1. HISTORIE GRUZIE

Gruzie jako státní útvar má bohatou historii a její prvopočátky můžeme datovat již v hluboké historii. Proto bylo pro Gruzíny velkou slávou obnovení samostatného státu roku 1991, kdy se po dlouhém období konečně vymanili z nadvlády Sovětského svazu ještě před jeho zhroutilím. Pod ruskou, respektive sovětskou nadvládou byla Gruzie od roku 1801, kdy bylo zrušeno Karto-kachetské království. Celé území toho království přímo přešlo pod správu carského Ruska. Roku 1918 Gruzíni využili občanské války v Rusku, která vyústila v pád jejich dosavadního vládce, a vytvořili Gruzínskou demokratickou republiku, která však neměla dlouhou životnost, neboť roku 1921 byla nově založená republika obsazena Rudou armádou a připojena k nově vznikajícímu Svazu sovětských socialistických republik.

4.1.1. PRVOPOČÁTKY GRUZÍNSKÉ STÁTNOSTI

Gruzínský stát je doložen již v raném starověku a některé odvážnější odhady kladou založení samostatného gruzínského státu do 6-4. století před naším letopočtem, nebo až do poloviny 2. tisíciletí, kdy se na území dnešní Gruzie mělo nacházet království Kolchida, které vzniklo sjednocením přímořských kmenů za účelem svržení perské nadvlády. Archeologické výzkumy datují vznik prvních opevněných měst na území Gruzie do 8. století před naším letopočtem, kdy lidé usídlení v úrodných nížinách budovali na návrších ochranné pevnosti, do kterých se mohli uchýlit před útočníky, a poskytovaly jim ochranu. Postupem času se opevnění rozrostlo až k břehům řek v nížinách a z pevnosti se stávají opevněná města, která ve svých hradbách chrání veškerou zástavbu.

Vedle Kolchidy existovalo ještě sousední království zvané Iberie. Kavkazská Iberie vznikla sjednocením kartlijských kmenů pod jednotnou vládu ve 4. století př. n. l. Toto království se rozléhalo ve vnitrozemí dnešní Gruzie, částečně zasahovala na území dnešního Turecka a Arménie. Na západě sousedilo Kolchidou, která se rozléhala na pobřeží Černého moře, takže zahrnovala většinu dnešního území Abcházie. Vedle těchto království v oblasti působily ještě vysokohorské kmeny Svanů a Chevsurů, které však žily ještě v prvobytně pospolné společnosti. (Neubauerová, 1981, str. 10) V rámci řecké mytologie byla Kolchida domovem krále Aiéta a jeho dcery Médeiy. V proslulém a rozsáhlém mýtu o Argonautech a Iásonovi se stala cílem velké výpravy pro zlaté

rouno, proslulé z příběhu Frixia a Hellé. V období 1. století před naším letopočtem hrála obě království významnou roli v politickém a hospodářském životě v antickém světě, neboť udržovala obchodní styky s řeckými státy, které si na pobřeží Černého moře vybudovaly již od 6. století před naším letopočtem své kolonie. Mezi nejdůležitější obchodní místa, která se posléze přeměnila na města, patřila Phasis (dnešní Poti), Dioskurias (na jehož troskách vyrostlo město Suchumi) a Pithyunt (dnešní Picunda). Tato města byla ve své době velmi rozvinutá, jak ukázaly archeologické vykopávky. V řeckých městech se nacházely obytné domy, sklady, řemeslnické díly, antické chrámy, ale také kamenné hradby s věžemi chránícími města. (Neubauerová, 1981, str. 10)

Království Kolchida se rozpadlo na několik, menších států po odchodu vojsk Kavkazské Iberie, která území okupovala. Poté byla místní knížectví anektována Pontem a po jeho pádu připojena roku 65 před naším letopočtem k Římské říši a oba státy se stávají římskými pohraničními provinciemi. Římský vliv však působil pouze na vládnoucí šlechtu, neboť Římané nedosadili do vedení provincií své místodržící, ale ponechali vládnoucí moc právě místní šlechtě. Ta se postupně romanizovala, ale běžného obyvatelstva se římský vliv téměř nedotýkal.

Území státu Kolchida bylo více závislé na Římu, než sousední Iberie. Ta dokázala v 1. století našeho letopočtu získat cenná území na úkor Parthů na jihu svých hranic, konkrétně na území dnešního Ázerbájdžánu a Arménie. Během 1. a 2. století prožívala Iberie svůj velký kulturní rozkvět. Vlivem obchodu se z měst stala ekonomická střediska a rozvíjela se řemeslná výroba. Začaly se používat římské a parthské mince pro obchod v oblasti a vzniká také první gruzínská psaná řeč s vlastním armazským písmem, která vzniká na odvozených základech aramejské abecedy. Tomuto období blahobytu a prosperity napomáhal především fakt, že Řím bral Iberii jako velmi cenného spojence proti Parthům, což koneckonců vyhovovalo i Iberii samotné. Král Iberie byl považován za císařova přítele a v průběhu 2. století dokonce král Parasmanes II. navštívil s rodinou osobně Řím jako host císaře. (Neubauerová, 1981, str. 10)

4.1.2. RANĚ FEUDÁLNÍ OBDOBÍ

Ve 3. a 4. století existovala na území Gruzie stále 2 království. Západní část pod sebou sdružovalo království Lazika, které čerpalo převážně z řeckého dědictví. Druhé království se nazývalo Kartli a formovalo se na území střední Gruzie. V tomto období bylo celé území velmi nejednotné, neboť Lazika se od roku 387 nacházela v římské sféře vlivu, kdežto Kartli bylo plně závislé na Persii. Roku 337 bylo křesťanství přijato jako státní náboženství Kartliským královstvím a od té doby se jedná o hlavní náboženský proud v oblasti. (Souleimanov, 2012, str. 24) Přijetí křesťanství mělo sloužit jako nástroj sblížení mezi Peršany ovládaným královstvím Kartli s římskou říší, která ovládala sousední Laziku. Kartlijská aristokracie měla snahu se připojit k římskému impériu, aby zamezila nájezdům ze strany Peršanů a také sjednotit gruzínská království. V polovině 4. století byly všechny pohanské svatyně vypáleny a lid byl pokřtěn. Podle pověstí byl hlavním šířitelem křesťanské víry svatý Nino.

4.1.3. KARTLI

V 5. století byl do Kartli dosazen perský místodržící, který vládl vedle krále. Místodržící měl své sídlo ve městě Mcchetě. Jeho povinností bylo dohlížet na vyplácení tributu Perské říši, který byl na království Kartli uvalen. Po řadě povstání proti Peršanům byla roku 484 uzavřena mírová smlouva, která zaručovala uchování gruzínské samosprávy. Úřad perských místodržících se stal dědičným. Pitiachšové, jak se místodržící nazývali, si udržovali moc v Dolním Kartli a za své sídlo si zvolili Tbilisi, město, které vzniklo nejspíše ve 4. století a později v 6. století se stane hlavním městem. (Neubauerová, 1981, str. 10)

Církev v Kartli představovala velmi mocnou organizaci. V jejím čele stál mecchetský arcibiskup, který byl zároveň největší pozemkový vlastník v zemi. V roce 471 byl v zemi celkem 12 biskupů, kteří dohlíželi na církevní správu v zemi. Na konci 5. století byl arcibiskup z Kartli jmenován králem Vachtangem I. katolikosem a stává se tak hlavou gruzínské církve. Katolíkové jsou do 8. století vysvěcováni v Antiochii, ale od 5. století je gruzínská církev víceméně samostatná a nezávislá na jiných církvích. Mezi 4. až 6. stoletím docházelo v rámci gruzínské církve k různým sporům mezi jednotlivými učenými. Roku 608-9 tyto spory byly završeny na dvinském synodu, kde se od gruzínské církve, spadající k tehdy ještě relativně jednotné univerzální církvi,

oddělila církev arménská. Počátkem 7. století byla gruzínskou církví přijata ortodoxní konfese. (Neubauerová, 1981, str. 16)

Během 6. století vyústily politické rozbroje v oblasti v íránsko-byzantskou válku mezi lety 571-591. Tato válka se odehrávala převážně na gruzínském území a velmi těžce postihla hospodářství a obyvatelstvo země. Tbilisi pro sebe ukořistila Byzantská říše a na zbytku území vyhlásil Stephan I. politicky autonomní území Gruzie. Samostatná Gruzie však pozbyla své autonomní pozice velmi brzy. Roku 628 došlo k další íránsko-byzantské válce, v jejímž důsledku bylo území Gruzie rozděleno mezi oba dva aktéry války. Po skončení války navíc začali nyní okupované území ohrožovat Chazaři, kteří své loupeživé nájezdy ze severního Kavkazu praktikovali až do konce 8. století. I přes nadvládu některého ze sousedních států zůstávala většinou faktická moc místní šlechtě, která ani přes sérii válek neztrácela nic ze své síly. Podobně na tom byl i místní klér, který se zodpovídal pouze své vlastní církvi. Roku 654 však do země pronikli Arabové, kteří již před tím praktikovali svou agresivní politiku na území Sýrie a Arménie a celou zemi začali pustošit. Ponechali sice místnímu obyvatelstvu pozemková práva a právo na vlastní vyznání, ale byli nuceni jakožto nemuslimové-monoteisté platit vysoké daně kalifátu. Nad celou oblastí dohlížel emír, který byl dosazen do města Tbilisi roku 655. (Neubauerová, 1981, str. 33)

4.1.4. LAZIKA

V Lazice se domohlo hlavního významu v průběhu 2. a 3. století knížectví Lazů. Hlavním městem Laziky bylo město Ciche-Godži a pobřežním centrem Phasis. Ve 4. století si lazský král podrobil některé ze sousedních kmenů, jako například Apsily, Abasgy a Svany. Od 6. století se Lazika dostává pod byzantskou nadvládu a pod ní zůstává až do 10. století. V Lazice se křesťanství šířilo od 4. století, ale mnohem pomaleji než tomu bylo v Kartli a původně se křesťanství vyznávalo pouze na pobřeží Černého moře. Místní kněží převzali byzantskou liturgii a bohoslužby se konaly v řečtině. V 7. století vzniká arcibiskupství v Dioskurias (Suchumi) plně závislé na Byzantské církvi. Až v 10. století se místní náboženství připojuje k Východogruzínskému katolickému křesťanství. K historii Laziky existuje jen málo písemných pramenů, na rozdíl od Kartli, takže její historie je z velké části zahalena v neznámu. (Neubauerová, 1981, str. 33-34)

4.1.5. FEUDÁLNÍ OBDOBÍ

Druhá polovina 7. století se vyznačovala vleklými boji Byzance proti Arabům o nadvládu nad území Gruzie. Definitivní vytlačení Byzantinců nastalo až na konci 7. století a Gruzie se tak dostala pod plnou nadvládu Arabů a to včetně její západní části. V 8. století byla celá Gruzie pod tvrdou nadvládou arabských místodržících, kteří zemi citelně drancovali. Arabská nadvláda a vleklé boje na území na celé století kompletně zabrzdlily místní kulturní rozvoj. Arabové ponechali vládu v rukou místní aristokracie, která se zodpovídala místodržícím, neboť Arabové neměli zájem o území jako takové, ale lákaly je hlavně místní suroviny, především zlato a stříbro. V první polovině 9. století propuklo několik rolnických povstání proti arabské nadvládě. Jedno s těchto povstání vedl gruzínský národní hrdina Bábek, který byl roku 837 popraven. Roku 851 se místní obyvatelé pokusili o další povstání, jenže neúspěšně. Toto povstání si jen v Tbilisi vyžádalo okolo 50 000 mrtvých. (Neubauerová, 1981, str. 74)

Po pádu Říma bylo území dnešní Gruzie zcela závislé na Byzantské říši a později, kdy moc Byzantské říše začala ochabovat, se dostalo pod nadvládu Arabů. Nadvláda Arabů trvala do období mezi 8. a 9. stoletím. Koncem 9. století začala moc kalifátu v oblasti oslabovat. Brzy na to byla arabská nadvláda v oblasti téměř zlikvidována a na území Gruzie vzniklo několik nezávislých knížectví. Již v 8. století vzniká na území západní Gruzie Abchazské království, které se odtrhlo od té době skomírající Byzantské říše. Toto království zaujímalo přibližně stejné území jako dřívější Lazika. V průběhu 8. století se z arabského vlivu vymaňuje také Kachetie a vzniká tak Kachetské knížectví. V jižní části Gruzie se na počátku 9. století zformovalo království Tao-Klardžetie, kde vládl rod Bagratovců. Z počátku se tako království a knížectví skládala z několika menších panství, která vůči sobě chovala zášť, ale v polovině 9. století byla moc, těchto království upevněna a začala se v nich rozvíjet feudální struktura společnosti. Vedle těchto států existoval stále emirát v oblasti okolo města Tbilisi, který však byl již nezávislý na kalifátu. Tato knížectví byla sjednocena na počátku 10. století Bagratem III. (975-1014), pro kterého sjednocení říše připravil jeho předchůdce David Kuropalat, který Bagrata navrhl jako krále sjednocené Kartli a Abcházie. Roku 1001 se k novému státu přidala Kachetie a roku 1010 Tao-Klardžetie.

Celistvost gruzínského státu byla přerušena nájedzy Seldžuků v první polovině 11. století.

Tao-Klardžetie představovala hlavní místo, kde se pěstovala kultura, a vzrůstal průmysl, neboť ostatní části byly neblaze ovlivněny předchozím děním. Mezi významná centra patřila města Opisa, Porta, Oški, nebo Parchali. Po vymanění z arabské nadvlády začala velmi prosperovat výrobní produkce a obchod, což vedlo ke zbohatnutí řemeslníků a především kupců. Obchod kvetl hlavně na pobřeží Černého moře, které umožňovalo kontakt s Cařihradem, ale ani jiné oblasti na tom nebyly špatně. Dalšími obchodními lokalitami byla například Kyjevská Rus na severu, nebo Írán a střední Asie na jihu. Hlavními položkami exportu byl hlavně textil, přírodní rostlinná barviva, stříbrné ozdoby a umělecky ztvárněné zbraně. (Neubauerová, 1981, str. 74-76)

4.1.6. VRCHOLNÝ FEUDALISMUS

Bagrat IV. (1027-1072) vyrval z arabských rukou město Tbilisi a znovu jej připojil ke gruzínskému státu. Dobil také severní část Arménského státu a do jejich hlavního města Ani byl dosazen gruzínský místodržící. Expanzivní politika však měla neblahé následky pro celistvost říše. Tao-Klardžetie je opět dostala do závislosti na Byzantské říši a navíc zemi roku 1080 postihly rozsáhlé nájedzy Seldžuků. Ti zničili několik měst jako například Samšvilde, Kutaisi, nebo Artanudži. Bylo také zničeno velké množství klášterů a pevností. Nakonec Seldžukové obsadili Tbilisi, východní Gruzii a na západní část státu uvalili tribut. (Neubauerová, 1981, str. 107-108)

Jeden z největších rozmachů zaznamenal gruzínský stát za vlády za Davida IV. Budovatele v letech 1089-1125, který obnovil gruzínský stát po předcházející sérii nájedzů Seldžuků. Provedl také vojenskou reformu, kdy zavedl stálou armádu o počtu 60 000 mužů a také provedl církevní reformu roku 1103. Tato církevní reforma umožňovala obsazování církevních postů širšímu spektru obyvatelstva, neboť zavedl volební systém do těchto úřadů. Do té doby obsazovala vysoké církevní posty v zemi pouze šlechta pomocí zvykového práva. Poté co David IV. upevnil moc ve své zemi, dostal se na pořad osvobozenecský boj proti Seldžukům. Mezi lety 1101-1120 se podařilo dobýt velkou část východní Gruzie a roku 1121 porazila gruzínská vojska Seldžuky v bitvě u Didgori. Toto vítězství posílilo politický post Gruzie v mezinárodní politice. Následujícího roku bylo získáno zpět město Tbilisi, což znamenalo definitivní

vytačení Seldžuků z Gruzie. Ke konci vlády bylo Tbilisi zvoleno, jako hlavní město království. Za vlády Jiřího III. (1156-1184) bylo připojeno k říši Ani (Ázerbájdžán) a část Arménie. Na trůnu následovala Jiřího dcera královna Tamar, v letech 1184-1213, avšak její prosazení na trůn se nevyvarovalo vleklým diskusím s církevními představiteli a aristokracií. (Liščák, 2009, str. 226).

V tomto období se gruzínský stát rozprostíral v oblasti sahající od jižního Kavkazu až po území ve východní Anatólíi. Gruzie zažívala prosperitu, kterou ještě neviděla. Klidné období bylo zapříčiněno hlavně pádem Seldžuků a dobytím Cařihradu Turky, což znamenalo, že obě dvě hrozby ze strany sousedících států pominuly. Tamar vládla jako královna skrze své místodržící, kteří vykonávali místní zprávu ve svých oblastech. Královně radil sbor rádců tzv. savasiro, kterému předsedal vezír vezírů, který zároveň vedl Královskou kancelář. Společnost měla klasickou feudální strukturu, kdy církevní a světská šlechta (didebulové) tvořila vládnoucí třídu, jejichž moc přecházela na nižší šlechtice (aznaury). Obchodníci se zdržovali ve svých gildách a ve velkých městech měli i zvláštní soudní a správní privilegia. Nejnižší vrstvou byli rolníci vázaní na aznaury poddanskou nebo nevolnickou závislostí. V tomto období také výrazně prosperovalo zemědělství, které vlivem velmi pokrokového zavlažovacího systému bohatě pokrývalo místní spotřebu, takže bylo možné přebytky exportovat do sousedních zemí. Rozvoj zasáhl také řemeslnou výrobu jako například textilní, šperkařské a kožedělné obory, ale také kamenictví, které spolu s pokročilou stavební technologií velmi napomáhalo rozvoji místní architektury. Hlavními středisky řemeslné výroby a obchodu byla města Tbilisi, Dmanisi nebo Gori. Některá s těchto města získávají v tomto období určitý stupeň samosprávy. Hlavními exportními lokacemi byly jak státy orientu a Byzanc, ale také pobaltské a skandinávské země. Dalším důležitým faktorem, který ovlivňoval rozvoj obchodu, byl fakt, že před Gruzii vedli obchodní stezky spojující Evropu s Indií a Dálným východem. (Neubauerová, 1981, str. 108-110)

Avšak tato prosperita nebyla vždy samozřejmostí, neboť toto území představuje strategickou oblast, která tvoří přechod mezi úrodnými euroasijskými stepmi na severu a anatolsko-iránskými pláněmi na jihu. Proto se území Gruzie často nacházelo pod nadvládou mocných sousedů, kterých se v této oblasti působilo více než mnoho. Někteří z těchto mocných okupantů historické Gruzie byli již zmínění Římané, Peršané, Byzantinci, Arabové, seldžučtí anebo osmanští Turci, a nakonec Rusové. (Souleimanov,

2012, str. 24) Nikdy však nebyla pod nadvládou jakékoliv říše zcela potlačena Gruzínská státnost a většinou nad území držel správu někdo z místního obyvatelstva. Jednalo se tedy o jakýsi polo-vazalský stát pod nadvládou některé z velkých říší, což umožňovalo ponechat si alespoň základní národní identitu i bez existence svého vlastního státu. Oblast je však velmi rozmanitá jak na druhy náboženství, tak je velice pestrá kulturně a jazykově. Toto všechno bránilo ve vytvoření jednotného gruzínského národa, jakožto politické organizace. Tato otázka byla vyřešena až v polovině 19. století, kdy světem hýbaly nacionalistické tendence a upevňování národnostního sebeuvědomování, s jejichž pomocí se vytvářely se na celém světě rozmanité národy a výjimkou nebyl ani národ gruzínský, který se začínal formovat v druhé polovině 19. století. Toto národnostní sebeuvědomování však přineslo i určité problémy, neboť podobný proces proběhl i u národů žijících na hranicích země a také u Abcházů a Osetů, což způsobilo problémy, které v práci rozebíráme.

Období vysoké prosperity země ukončily nájezdy mongolských hord v 13. a 14. století. Mezi lety 1220 až 1239 zničili mongolské nájezdy rozsáhlá území ve východní Gruzii. Tamařina dcera Rusudan (1223-1247) byla nucena uznat nadvládu Mongolů a uvolila se platit tribut. i když si Gruzie ponechal určitý stupeň samosprávy, tak přesto vlivem vysokého tributu, zpusťování země nájezdy a vazalstvím k mongolskému chanátu bylo období vysoké prosperity přerušeno a následoval citelný hospodářský úpadek. (Neubauerová, 1981, str. 110)

4.1.7. OBDOBÍ MONGOLSKÉ A OSMANSKÉ NADVLÁDY

13. století se neslo v duchu mongolské nadvlády. V roce 1259 se však někteří s touto nadvládou nehodlali smířit a podnikli povstání, které však bylo krvavě potlačeno. Roku 1266 se povedlo provincii Samcche pod vládou Sargise I. osamostatnit a svojí autonomii si tato provincie držela až do roku 1578, kdy byla obsazena Osmany. i tento stát musel platit tribut a byl nucen odrážet mongolské nájezdy, ale život v této provincii byl přijatelnější než ve zbytku Gruzie. Autonomie Samcche měla také kulturní vliv, neboť zde bylo možno svobodně praktikovat gruzínské tradice a pěstovat kulturu. Samotná Gruzie byla rozdělena na dvě království – Východní a Západní Gruzii a celou řadu dalších knížectví, které všechna měla povinnost platit Mongolům tribut.

Opakované pustošení přivedlo království téměř k hospodářskému krachu. Prohlubovalo se nevolnictví a upadalo jak řemeslo, tak obchod. (Neubauerová, 1981, str. 173-174)

Za vlády Jiřího V. (1341-1346) zaznamenala Gruzie velmi krátké období prosperity a jednoty. Byla zlepšena politická a hospodářská situace království a krach byl oddálen o několik desetiletí. Na krátkou dobu se podařilo opět sjednotit všechna království, ale objevil se nový silný soused, který zem opět poslal do hluboké bídy. Tímúrovy vpády na konci 14. století byly velmi ničivé, natolik ničivé, že král Jiří byl nucen roku 1404 uznat nadvládu Tímúra. Opět byla zachována jistá míra autonomie Gruzie výměnou za pravidelný tribut. Velkou ranou pro ekonomiku Gruzie bylo dobytí Cařihradu Osmany roku 1453, čímž ztratily jak výhodnou obchodní pozici na pobřeží Černého moře, tak kontakt s křesťanským světem. Navíc se nyní nacházeli v obklíčení dvou silných muslimských států – Turecka a Íránu. Na přelomu 15. a 16. století se navíc země pod nátlakem vojenských vpádů rozpadá na 3 království, Kartli, Kachetii a Imeretii, vedle kterých existoval ještě několik nezávislých knížectví jako Samcche, či Abcházie. Tbilisi se navíc ocitlo pod nadvládu Uzun Hasana a jeho Akkojunluské říše, který odvedl značné množství obyvatel jako otroky. Krize byla větší, než kdy předtím. Uchvatitelé dokonce téměř vyhladili místní kulturu.

Okolnosti donutili Gruzii jednat s posledním sousedem, který by mohl zemi pomoci, a tím byla Rus. Proto začala Gruzie udržovat bližší styky právě se svým severním sousedem. Gruzie byla nyní ohrožována Osmanskou říší a Safíjovci, kteří dlouhé roky v této oblasti bojovali. Země byla rozdrobena na 3 království a několik knížectví, jen církve si zachovala centralistický charakter. Sídlem katolíkose byla Mcheta a pod jeho pravomoc spadala celá Gruzie. Roku 1555 skončila válka mezi Osmanskou říší a Safíjovci. Dohodli se, že si Zakavkazsko rozdělí. Osmanská říše obsadí západní Gruzii (Imeretie, Samche, Gurie, Meingrelie a Abcházie) a Safíjovci východní Gruzii (Kartli a Kachetie). Mezi lety 1578-1590 však Turci obsadili celé Zakavkazsko a přímo anektovali také to té doby svobodné knížectví Samcche. Kartli a Kachetie se však aktivně bránili turecké hegemonii, čím se dokázali vymanit z absolutního podrobení. Za vlády krále Alexandra uznalo Rusko svrchovanost Kachetie a následně v letech 1598-1599 propukli největší boje s Osmany, kdy se Gruzínům podařilo znovuobsadit pevnost Gori a odrazit turecké dobyvatele. Nezávislost

na Osmanské říši umožňovalo alespoň části království žít v relativní prosperitě a pěstovat národnostní identitu Gruzínů. (Neubauerová, 1981, str. 179-180)

Na počátku 17. století Abbás I. Započal válečné tažení proti Kartli a Kachetii s úmyslem tyto dvě království znovu připojit k Perské říši. V těchto bojích přišlo o život okolo 100 000 Gruzínů a mnoho dalších bylo odvečeno pryč ze země. i přes velmi vysilující boje gruzínský odpor proti íránské nadvládě nepolevoval v letech 1623 a 1659 propukla velká protiíránská povstání, díky kterým se východní část Gruzie obrátila anexi ze strany Perské říše. Peršané se spokojili pouze s vazalstvím místních králů Kachetie a Kartli, kteří však museli konvertovat k islámu. i přes ústupky byla udržena jistá míra autonomie pro Kartli a Kachetii a mohlo být na počátku 17. století pěstováno přátelské pouto s Ruskem. Nastává příznivé období pro gruzínskou literaturu, neboť roku 1629 vzniká ve Vatikánu první gruzínská tiskárna a do sta let se knihtisk dostal i do Gruzie samotné.

Na počátku 18. století se v gruzínské společnosti začalo objevovat silné protiperské hnutí, které v letech 1735 a 1744 přerostlo v povstání. Gruzíni si více než kdy předtím pohrávali s myšlenkou, že jediný možný ochránce je pro ně nyní Rusko. Proto se společností šířila silná proruská nálada jak mezi sedláky, tak mezi aristokracií. Gruzíni s Rusy udržovali dobré vztahy, avšak proti Íráncům bojovali každý zvlášť. Ruská intervence proti Persii byla úspěšná a říše Safíjovců se zhroutila, ale pro Gruzíny to nemělo dobrý dopad, spíše naopak. Území ve východní Gruzii, které si nárokovali Safíjovci, po jejich pádu rychle obsadili Osmané. Roku 1774 však Osmané utrpěli porážku od Ruska a jejich moc v oblasti se oslabil. (Neubauerová, 1981, str. 180-181)

V druhé polovině 18. století narůstalo osvobozenécké úsilí proti stále ještě většinu území okupujícím Osmanům. Roku 1762 sjednotil Kartli a Kachetii král Irakli II. v jeden centralizovaný stát. V tu dobu se na západě probouzelo království Imeretie, které dokonce dokázalo dobýt některá Osmany okupovaná území. Roku 1783 se Kartli, Kachetie a Imeretie domluvili na vzájemné vojenské pomoci a současně všechny tři státy jednaly také s Ruskem. Vztahy s Ruskem se naplnily v letech 1768-1774, kdy probíhala Rusko-turecká válka. Kartli, Kachetie a Imeretie a další menší knížectví podepsala s Ruskem smlouvu, které měla zajišťovat ruskou vojenskou ochranu těchto území. K oficiálnímu připojení k Rusku však došlo až na počátku 19. století. Roku 1709 byla založena tiskárna v Tbilisi, čímž se stala první tiskárnou v Zakavkazsku. Celé

město vzkvétalo jako politické, obchodní, kulturní a hospodářské centrum celé Gruzie. Prosperitu města ukončil perský nájezd v roce 1795, když se Peršané pokusili znovu dobýt svá kdysi vlastněná gruzínská území. Roku 1801 umírá poslední král Kartli a Kachetie Jiří XII., čímž Gruzie ztrácí svojí samostatnost a stává se součástí carského Ruska. (Neubauerová, 1981, str. 181)

4.1.8. GRUZIE JAKO SOUČÁST CARSKÉHO RUSKA

Na přelomu 18. a 19. století byla po sérii válek s Tureckem a Persií většina území Gruzie anektována carským Ruskem. Pod ruskou nadvládou se Gruzii dostalo prosperity a vzdělanosti, která však zažehla nacionalistické a separatistické myšlenky obyvatelstva. Nacionalistické cítění a necitlivá ruská politika vyvolali v první polovině 19. století v Gruzii mnoho protiruských povstání. V roce 1832 povstala poprvé v historii Gruzie také šlechta, která se pokusila na trůn dosadit zpět Bagratovce a vytvořit samostatnou nezávislou Gruzii. V druhé polovině 19. století se však protiruské nálady ochladily a začalo období velkého ekonomického a demografického růstu pod carskou nadvládou. Rusové ponechali místní správu v rukou gruzínské šlechty, čím si zajistili stabilitu v oblasti a Gruzíni si naopak ponechali svou národní identitu, neboť jejich postavení se nelišilo od postavení Rusů. (Souleimanov, 2012, str. 27)

V roce 1861 bylo v Gruzii zrušeno nevolnictví, což vedlo k pádu do té doby velmi mocné místní šlechty. Na jejich místo nastoupila arménská buržoazie, která ovládala obchod na celém Kavkazu. Postavení Arménů vyvolávalo u místních obyvatel nenávistné cítění. Jedná se o podobný společenský problém, který představovali Židé ve střední Evropě. Svými podnikatelskými akcemi byly jak Arméni, tak Židé ve svých oblastech vyhledávání a stávali se nenahraditelnými, ale zároveň masově nenáviděni pro své bohatství.

4.1.9. OD SSSR PO SOUČASNOST

Po ruské bolševické revoluci v roce 1917 si Gruzíni ustanovili Národní radu, jako orgán prozatímní vlády. V únoru 1918 se Gruzie stává součástí Zakavkazské federativní demokratické republiky, která se však již v květnu rozpadla. Vzniká tedy 26. května 1918 Gruzínská demokratická republika, která se stává protektorátem Německa. Po 1. světové válce drželi dohled nad zemí Britové až do roku 1920. V únoru 1921

vlivem série protivládních povstání, která požadovala vstup do SSSR, vstoupila do země Rudá armáda. Zanedlouho byla vyhlášena Gruzínská sovětská socialistická republika, která byla do roku 1936 součástí Zakavkazské sovětské federativní socialistické republiky. Tohoto roku získává Gruzínská SSR status svazové republiky.

Roku 1989 zahájila série demonstrací a protestů v Tbilisi boj o nezávislost Gruzie. Protisovětské protesty byly však potlačeny Rudou armádou a Gruzie si na svou nezávislost musela ještě chvíli počkat. Roku 1991 se v referendu 89% hlasujících vyslovilo pro nezávislost Gruzie, které zapříčinilo obnovení nezávislé Gruzínské republiky. První prezidentské volby ovládl nacionalista Zviad Gamsachurdia, který však u moci nevydržel dlouho. Autokratický styl jeho vlády vyvolal již v lednu 1992 povstání, které jej donutilo uprchnout ze země. Na Silvestra roku 1993 spáchal sebevraždu. V březnu roku 1992 se jako předseda parlamentu dostává k moci bývalý sovětský ministr zahraničí Eduard Ševardnadze, který byl následně jmenován jako prozatímní hlava státu. Gruzii v tomto období výrazně poznamenaly boje mezi různými frakcemi v zemi, ať už se jednalo o příznivce bývalého prezidenta Zviada Gamsachurdia, nebo o obyvatele Abcházie a Jižní Osetie, kteří byli poháněni separatistickými tendencemi. (Liščák, 2009, str. 227)

Roku 1993 vstupuje Gruzie do Společenství nezávislých států (SNS), čímž země sice naváže obchodní kontakty a zlepší své ekonomické postavení, ale zároveň umožní Rusku, aby opět začalo rozšiřovat svůj vliv v této oblasti, která byla po necelá dvě staletí pod jeho nadvládou.

Nová ústava Gruzínské republiky z roku 1995 posilovala moc a pravomoci prezidenta a upevňovala centralistickou vládu. Prezidentské volby v roce 1995 ovládla dosavadní prozatímní hlava státu Eduard Ševardnadze, který se tím stal právoplatným prezidentem Gruzie. Eduard Ševardnadze se v roce 1995 mohl radovat ještě jednou, neboť v parlamentních volbách s přehledem zvítězila strana Svaz gruzínských občanů, jejímž předsedou byl právě Eduard Ševardnadze.

Roku 2003 se však konaly parlamentní volby, které opozice označila jako zfalšované a do ulic Tbilisi vyšlo několik tisíc lidí. Vláda dosavadního prezidenta Ševardnadzeho byla označena jako totalitní a po sérii protestů se rozhodl odstoupit z funkce. Pro toto převzetí moci opozicí se vžil název „Růžová revoluce“. Novým prezidentem se stal roku 2004 Michail Saakašvili, jehož prozápadní strana v roce 2008

vyhrála také parlamentní volby. V říjnu 2013 ho nahradil Giorgi Margvelašvili, vítěz prezidentských voleb, který do té doby zastával post, vicepremiéra a ministra školství.

Problémy Gruzie s Abcházíí a Jižní Osetíí přetrvávají víceméně až do současnosti. Jedna z větších krizí nastala v roce 2008, kdy v srpnu zaútočily Gruzínské síly na území Jižní Osetie. Tato vojenská operace vyvolala reakci ze strany Ruské federace, která se stala fakticky protektorem Jižní Osetie. Ruské vojenské síly tedy provedly odvetný útok proti Gruzii a to včetně civilních cílů, za což Ruská federace sklidila silnou kritiku na poli mezinárodního společenství.

5. ABCHÁZIE

Abcházie je separatistická enkláva v Gruzii dlouhodobě podporovaná Ruskem. Na západě ji omývá Černé moře a na severu se rozléhá pohoří Kavkaz. Abcházie je velmi hornatá země, která má poměrně hustou říční síť a úrodné půdy v nižších nadmořských výškách. Abcházie má velmi pestré klima, které je velmi závislé na nadmořské výšce. Na pobřeží Černého moře můžeme zažít příjemné subtropické teploty, naopak ve vysokých polohách Kavkazu narazíme i na ledovce. Hlavním městem je Suchumi, které se rozléhá na pobřeží Černého moře. Rozloha separatistického území činí 8 660 km². (abkhazworld.com) V současné době žije na území Abcházie přibližně 240 000 obyvatel (Midelton, 2017, str. 46), ale podle Abkhazword žije ve světě přibližně půl milionu Abcházů a to převážně v Turecku. Hlavními etniky v Abcházii jsou Abcházové, Rusové, Gruzíni a Arménové. Hlavními jazyky v zemi jsou abcházština a ruština. Obyvatelstvo je převážně ortodoxního křesťanského vyznání, ale jedna větev abchazského národa vyznává islám. Abcházové a Gruzíni mají odlišné etnické kořeny a o pobřeží Černého moře se dělí již celá staletí.

5.1. OBČANSKÁ VÁLKA ZA NEZÁVISLOST ABCHÁZIE V LETECH 1992-1993

Konflikt mezi Gruzii a Abchází byl již z dlouhodobého hlediska nevyhnutelný. Abcházové identifikovali svůj region jako samostatný státní celek, popřípadě jako možnou součást formující se Ruské federace. Tento postoj naznačují slogany z demonstrací v dubnu 1989, kdy Abcházové skandovali slogany „Abcházie je Abcházie“, popřípadě „Abcházie je Rusko“. Protipólem tohoto názoru byl postoj k území Abcházie ze strany Gruzie, která viděla a nadále vidí, Abcházii jako jednu z provincií Gruzínského státu podobně jako území Imeretie nebo Kachetie, která stejně jako Abcházie v minulosti tvořila vlastní státní celek. (Souleimanov, 2012, str. 33)

Abcházové se obávali, že jejich integrování do Gruzie postupem času způsobí asimilaci místního obyvatelstva a zánik tradiční abchazské kultury. Tento problém mohl být řešen mírovou cestou, avšak politický radikalismus, který v oblasti zavládá, znemožnil dojednání jakéhokoliv kompromisu, neboť přijetí jakýchkoliv ústupků může být vnímáno jako politická slabost. Kombinace silného nacionalismu a politického radikalismu tak eskalovala až do ozbrojeného konfliktu mezi Abchází a Gruzii. (Souleimanov, 2012, str. 33)

5.1.1. HISTORICKÉ POZADÍ KONFLIKTU

Počátek abchazsko-gruzínského konfliktu můžeme hledat již na počátku 20. století. Velká říjnová revoluce v Rusku měla jasný vliv také na území dnešní Gruzie, která byla součástí carského Ruska. Na sklonku jara roku 1918 vyhláší Gruzie nezávislost (Darchiashvili, 2007, str. 240). Roku 1917 na krátko Abcházie shromáždila parlament, který přijal deklaraci a ústavu. Poté se Abcházie formálně přidává k severokavkazské Horské republice, avšak i přesto byla země zmítána konfliktem mezi proruskými bolševiky, příslušníky aristokracie, kteří vidí budoucnost v Turecku a progruzínskými socialisty. Po nedlouhém okupování Suchumi proabchazskými bolševiky přebírají kontrolu nad městem gruzínské ozbrojené síly. Abcházie se tak stává součástí Gruzie, která ji garantuje autonomní status, avšak autonomie je zanedlouho Abcházii odebrána poté, co se proturecké křídlo neúspěšně pokusilo o převrat. (Souleimanov, 2012, str. 35-36)

Roku 1920 propukla v Abcházii velká rolnická rebelie, která však byla gruzínskou stranou brutálně potlačena (Souleimanov, 2012, str. 35). Roku 1921 byla vypracována gruzínská ústava, která deklarovala Abcházii jako autonomní součást Gruzie, avšak tato ústava neměla vlivem okupace Rudé armády dlouhé působnosti (Darchiashvili, 2007, str. 236).

Netrvalo však dlouho a Gruzie byla obsazena Rudou armádou a připojena k nově vznikajícímu Svazu sovětských socialistických republik. Roku 1921 bylo rozhodnuto, že Abcházie s Gruzii budou tvořit federaci, která bude mít společnou zahraniční, vojenskou a ekonomickou politiku. Abcházie tak do SSSR vstoupila jako samostatný stát, který je s Gruzii pouze provázaný smlouvou. Tento stav byl potvrzen roku 1925 ústavou a trval až do roku 1931, kdy byla Abcházie novou ústavou Zakavkazské federativní sovětské socialistické republiky deklarována jako autonomní součást Gruzie. (Souleimanov, 2012, str. 35-36) Podřízení Abcházii Gruzii jako její autonomní oblasti vedlo k růstu napětí mezi Abcházii a Gruzii, neboť si většina Abcházů přála buď samostatnost, nebo připojení k Rusku (Darchiashvili, 2007, str. 240-241).

Od roku 1931 nastává pro Abcházii jedno z nejtěžších období v jejich historii (Souleimanov, 2012, str. 37). Pod vlivem diktátu ze SSSR zde probíhá typická likvidace politických odpůrců a násilná kolektivizace. Za vlády Stalina ztratila Abcházie autonomní status v rámci SSSR. Vedle toho jsou zavedeny zákony, které přímo omezují

místní kulturu. Byly uzavřeny abchazské školy a zakázáno používat abcházštinu v úředním styku (Midelton, 2017, str. 46). Dále v tomto období dochází k rozsáhlé industrializaci Abcházie, což s sebou přináší masivní stěhování gruzínského obyvatelstva na území Abcházie, což je některými abchazskými historiky vnímáno jako přímý pokus Stalina o likvidaci abchazského národa (Darchiashvili, 2007, str. 241). Po několika letech gruzínské migrace směrem do Abcházie se Abcházové stávají menšinou ve své vlastní zemi (Midelton, 2017, str. 46).

Abcházové z těchto represí a gruzinizace abchazského obyvatelstva viní přímo Stalina a Beriju, kteří jako etničtí Gruzíni zastávali vysoké posty ve vedení SSSR, avšak toto tvrzení je velmi diskutabilní, neboť ti samí lidé ve 20. letech zajistili pro Abcházii relativní samostatnost.

Situace se výrazně mění roku 1953 po smrti Stalina. Obnovují se abchazské školy, je zavedena azbuka místo gruzínského písma a Abcházové získávají lepší přístup k významným úřadům. Loajalitou k osobě Chruščova se Abcházům podařilo vydobýt si veškerá práva, který jim byla za vlády Stalina odebrána, ale stále jim byl trnem v oku fakt, že jsou i nadále formálně součástí Gruzie.(Souleimanov, 2012, str. 37) V období 50., 60. a 70. let 20. století apelovala abchazské inteligence na Moskvu s požadavky na osamostatnění Abchazské sovětské socialistické republiky v rámci SSSR, popřípadě k jejímu přímému připojení k Ruské federativní sovětské socialistické republice, tedy hlavním cílem bylo vymanit se z nadvlády Gruzínů i za cenu nového hegemonu (Darchiashvili, 2007, str. 240-241). i když byly tyto apelace neúspěšné, alespoň výrazně vylepšily postavení abchazského jazyka a kultury. Abcházové získali vlastní televizní a rozhlasové vysílání, vzdělávací systém nezávislí na Tbilisi a i přesto, že Abcházové tvořili 20% populace v Abcházii, zastávali 70% významných postů ve státní správě (Souleimanov, 2012, str. 37). Navíc s této době prožívala Abcházie velký ekonomický rozkvět. Abcházie se postupně stala významným hospodářským centrem celého Sovětského svazu, a to převážně díky cestovnímu ruchu nabízející subtropické klima Černého moře a pěstování plodin jako citrusy a čaj (Darchiashvili, 2007, str. 236). Abcházie se stává oblíbenou destinací vrchních představitelů Sovětského svazu, kteří se zde staví svá přepychová sídla a budují rekreační střediska, což napomáhá při navazování kontaktů s Moskvou, při kterých je obcházeno Tbilisi jako přirozený správní prostředník. Orientace na Moskvu také způsobila, že v 70. a 80. letech, kdy se

tější Suchumská riviéra největší popularitě, většina mladých Abcházů získává svoje vzdělání přímo v Moskvě a společnost se obecně silně naklání na stranu Ruska. (Darchiashvili, 2007, str. 242)

5.1.2. ESKALACE KONFLIKTU

Na sklonku existence SSSR, kdy došlo ke značnému uvolnění vlivem Gorbačovovy perestrojky, začínají opět posilovat nacionalistické tendence kavkazských národů a to nejen v oblasti Gruzie. Většina kavkazských národů na území Gruzie vidí v nově vznikající Ruské federaci spojení pro dosažení vlastních nacionálních cílů, což Sovětský svaz a poté Ruská federace vítá, neboť je v jejím zájmu oslabování nově vznikající Gruzínské republiky.

Podle posledního sovětského sčítání lidu z roku 1989 tvořili Abcházové pouhých 18% populace Abcházie, kdežto Gruzíni tvořili přibližně polovinu abchazské populace. Celá Abcházie měla na konci 20. století málo přes 500 tisíc obyvatel. Mezi další významné menšiny patřili Arméni a Rusové. (Darchiashvili, 2007, str. 236) Abcházové získávají čím dál tím více privilegií a stávají se dominantním etnikem Abcházie, i přes to, že tvoří asi jednu pětinu obyvatelstva. Požadavky abchazského obyvatelstva vrchol roku 1988, kdy zaslala skupina abchazských intelektuálů dopis do Moskvy, kde si stěžují na údajný útlak ze strany Gruzínů a žádají o obnovení stavu doby před rokem 1931, kdy jim byl status sovětské republiky odebrán. Rok poté vzniká abchazské nacionalistické hnutí Ajdgylara (Jednota), která svolala shromáždění do posvátné vesnice Lychny, kde vznikl dopis požadující obnovení statusu z roku 1921 a poukazující na současné podřízení Abcházie pod Tbilisi. Dopis vyvolal v Gruzii masové demonstrace a protiakce ze strany gruzínské vlády, v rámci kterých měl být zrušen autonomní status Abcházii v rámci Gruzie. (Souleimanov, 2012, str. 46)

Roku 1989 dochází k prvním lehkým ozbrojeným střetnutím, které vznikají na pozadí protestu proti zřízení Tbiliské univerzity v Suchumi, čím měli být uspokojeny vzdělávací potřeby gruzínskému obyvatelstvu na území Abcházie, které odmítalo studovat na abchazské univerzitě, kvůli údajnému etnickému ponižování. Střet si vyžádala několik mrtvých a asi 200 zraněných. (Darchiashvili, 2007, str. 244) Následovně je roku 1990 vyhlášena samostatná Abchazská sovětská socialistická republika, s tím, že se nevyklučuje její konfederativní propojení s Gruzii. Abcházové

a Osetové se snažili odvrátit rozpad SSSR, neboť by ztratili postavení autonomních socialistických republik a ocitli by se v neblahé situaci uvnitř gruzínského státu, ve kterém právě sílily nacionalistické tendence. (Souleimanov, 2012, str. 47)

Roku 1990 získává vlivem nedávných událostí v Nejvyšší radě Gruzie většinu sílící národní hnutí a do čela gruzínského parlamentu zasedá Zviad Gamsachurdia. Roku 1991 vyhláší Gruzie jako jedna z prvních socialistických republik nezávislost s odkazem na Gruzínskou demokratickou republiku z let 1918-1921 a Gamsachurdia je zvolen jejím prezidentem, který následovně vyostřil nacionalistické tendence v Gruzii svou politikou, které vyústily v občanskou válku v Jižní Osetii. Roku 1992 je Gamsachurdia nucen uprchnout ze země. (Darchiashvili, 2007, str. 244-245)

Na přelomu let 1991-1992 se boje Abcházii vyhýbaly, neboť se gruzínská pozornost v té době soustředila do oblasti Jižní Osetie. Avšak boje pokračovaly na poli politickém a mediálním. V té době byl abchazský parlament složen z 65 křesel, kde bylo 28 vyhrazeno Abcházům,²⁶ Gruzínům a 11 ostatním národnostem, což v praxi absolutně neodpovídalo etnickému složení obyvatelstva země, neboť Abcházové netvořili ani 20% obyvatelstva. Pro prosazení zákona byla nutná dvoutřetinová většina. Klíčovým se stává rok 1992, kdy jsou abchazským parlamentem zrušeny gruzínské zákony na území Abcházie a při současném bojkotu parlamentu ze strany Gruzínů vyhlášena 23. července 1992 samostatná Abcházie vracející se k ústavě z roku 1925. Gruzínská strana označila hlasování jako nelegitimní, však i přes to ztrácí kontrolu nad oblastí, neboť policejní a vojenské jednotky začaly spadat pod kontrolu místní samosprávy. (Souleimanov, 2012, str. 48)

14. srpna 1992 se mělo jednat o možném konfедераčním svazku mezi Abchází a Gruzii, avšak k těmto jednáním nikdy nedošlo. Po vyhlášení samostatnosti začaly v gruzínské populaci sílit tendence řešit abchazský problém vojenskou silou, proto bylo rozhodnuto místo jednání o konfederaci zasáhnout 14. srpna 1992 proti Abcházii vojensky. (Souleimanov, 2012, str. 49)

5.1.3. STRANY KONFLIKTU

I kdy že konflikt prezentován jako abchazsko-gruzínský, do samotných bojů zasahovalo prokazatelně i mnoho žoldáckých skupin a dobrovolníků z okolních zemí a to na obou stranách. Na gruzínské straně se do bojů zapojila Národní garda, paramilitaristická skupina Mchedronini a dobrovolníci z oblasti celé Gruzie. Podle abchazské strany se do bojů na straně Gruzínů zapojili také dobrovolníci ze západní Ukrajiny. Vojenský materiál a technika použitá v konfliktu pochází převážně z bývalých vojenských skladů Sovětského svazu nacházejících se na území Gruzie. (Darchiashvili, 2007, str. 247) Gruzínské síly v počtu okolo 10 až 12 tisíc mužů byly špatně vycvičené, neprofesionální a nedostatečně zásobované.

Na počátku konfliktu bojovaly na abchazské straně jednotky vytvořené abchazským ministerstvem vnitra, které disponovaly silou přibližně 3 tisíce mužů a soustředily se převážně v horských oblastech. Roku 1992 posílily abcházskou stranu jednotky vycvičené na severní straně Kavkazského pohoří, které byly zaslány Konfederací horských národů, složené převážně z Kozáků a Čečenců. Do bojů na abchazské straně se zapojili také etničtí Arméni a v pozdější fázi války také profesionální ruské jednotky. Ruská vojenská pomoc znamenala přítomnost těžké techniky a letectva. Jako důkaz ruské přítomnosti v Abcházii je považován sestřelený letoun SU-27 nedaleko Suchumi, který se nenacházel ve výzbroji zanechané v Gruzii Sovětským svazem. Poté co se připojilo taky několik set Abcházů, kteří trvale žili v Turecku, vyšplhal se počet bojovníků někam mezi 8 až 10 tisíc. (Darchiashvili, 2007, str. 248)

5.1.4. ROLE RUSKA V KONFLIKTU

V Ruské federaci existovaly dva postoje k rozvíjejícímu se konfliktu v Gruzii. První skupina, tvořená převážně bývalou komunistickou elitou a příslušníky Rudé armády, razila antigruzínskou politiku, pro kterou nebylo osamostatnění Gruzie přijatelné, a navíc nebyla smířena se ztrátou své vlastní moci. Druhá oficiální skupina tvořící se okolo prezidenta Jelcina viděla v konfliktu nebezpečný precedens pro ostatní kavkazské národy toužící po samostatnosti, ale i přes to nevystupovala vůči Gruzii příliš kladně. i přes oficiální postoj Ruské federace byla schopna protigruzínská skupina vojensky a materiálně podporovat vojenské snažení Abcházie. (Darchiashvili, 2007, str. 249) i přes to, že Rusko prokazatelně jak materiálně, vojensky, tak politicky podporovalo (a stále podporuje) abcházskou stranu konfliktu, staví se samo do role zprostředkovatele mírových řešení a dozorem nad oblastí s mandátem OSN.

Po ukončení vojenského konfliktu začalo Rusko plošně nabízet ruské pasy abchazským obyvatelům, což z nich de facto tvoří občany Ruské federace, přičemž udržuje vízovou povinnost vůči Gruzii. Dále Rusko prokazatelně nedodržovalo ekonomickou blokádu Abcházie, přičemž ruské státní i soukromé firmy volně investují na abchazském území a dochází s politickým setkáním mezi ruskými a abchazskými představiteli bez vědomí Gruzie. Můžeme vyvozovat, že dlouhodobým plánem Ruska je připojení Abcházie k Ruské federaci anebo z Abcházie vytvořit samostatný stát závislý plně na Rusku.

5.1.5. PRŮBĚH VOJENSKÉHO KONFLIKTU

14. srpna 1992 zahájily gruzínské síly ofenzívu a obsadily abchazské hlavní město Suchumi. Abchazská vláda se mezitím přesunula do města Gudauty a vyhlásila všeobecnou mobilizaci. V září byla uzavřena dohoda o zastavení palby, avšak s nulovým výsledkem. Do oblasti bojů byly vyslány monitorovací jednotky OSN. Koncem roku 1992 se Abcházům podařilo učinit úspěšnou protiofenzívu a vytlačit Gruzíny z části svého území. Obrat ve válce je přímo spojován s přítomností ruských vojenských jednotek a techniky. Válka s sebou nesla velké utrpení i pro civilní obyvatelstvo. Vládlo bezprávie, rabování, znásilňování a obecné nelidské zacházení s civilním obyvatelstvem. Civilní oběti se vyšplhaly do tisíců. (Darchiashvili, 2007, str. 249-250)

V červenci 1993 byla opět zastavena palba za zprostředkování Ruska a z oblasti okolo města Suchumi se měla stát demilitarizovaná oblast, ze které byli Gruzíni nuceni odvést těžkou techniku. Zároveň byla vytvořena mise OSN v Gruzii (UNOMIG), která měla dohlížet na dodržování podmínek zastavení palby, avšak tato mise byla složena výhradně z vojáků ruské národnosti. (Darchiashvili, 2007, str. 250)

V srpnu roku 1993 obsadili přívrženci bývalého gruzínského prezidenta Gamsachurdii několik měst v západní Gruzii, což zapříčinilo přesun gruzínských ozbrojených sil z abchazské oblasti. 16. září využila abchazská strana oslabených gruzínských pozic a porušila příměří s cílem osvobodit svoje hlavní město. Krok Abcházie byl veřejně odsouzen Ruským ministerstvem zahraničí, nicméně se Abcházům podařilo vytlačit Gruzíny ze svého území. Souběžně s vytlačением gruzínských vojsk probíhaly také masové útoky gruzínského civilního obyvatelstva z Abcházie. Tento exodus gruzínského obyvatelstva byl nucen využít horských cest Kavkazu, kde již v tuto roční dobu mrzlo, což zapříčinilo vysoké ztráty na životech. (Darchiashvili, 2007, str. 251)

Gruzie se nacházela ve velmi špatné situaci. Na východě postupovaly abchazské jednotky a v centru země probíhalo povstání přívrženců bývalého prezidenta. Gruzie se tedy uchýlila k vstupu do Společenství nezávislých států, čímž získala vojenskou podporu Ruské federace proti povstalcům, která tuto rebelii rychle potlačila. (Darchiashvili, 2007, str. 251)

V prosinci 1993 bylo v Ženevě podepsáno Memorandum o vzájemném pochopení, v rámci kterého, se obě strany konfliktu dohodly na alespoň dočasném přerušení bojů.

Dohody o statusu Abcházie však skončily nezdarem. Konečná dohoda o zastavení palby pak byla podepsána 19. května 1994 v Moskvě. Nad mírem v Gruzii dohlížely pověřené jednotky SNS rozestavěné na hranici a byla zřízena stálá mise OSN pro Gruzii (UNOMIG), která operoval ve významných městech oblasti. (Darchiashvili, 2007, str. 252)

Od roku 1993 vystupuje Abcházie jako nezávislý stát, který však do současnosti postrádá mezinárodní uznání. Gruzie na tento krok reagovala tím, že označila abchazský parlament za rozpuštěný. Na konci roku 1994 vstoupila v platnost nová abchazská ústava, která definovala Abcházii jako suverénní stát a subjekt mezinárodního práva. Dosavadní předseda abchazského parlamentu Vladislav Ardzinba byl zvolen prezidentem země. Na jaře 1995 vyhlásil abchazský parlament, že Abcházie se oficiálně připojuje k Ruské federaci, avšak k realizaci této proklamace nedošlo. Zároveň bylo razantně odmítnuto jakékoliv konfедераční spojení s Gruzii. (Liščák, 2009, str. 32-33) Výsledkem konfliktu bylo mimo jiné 15 000 mrtvých, pokles populace Abcházie z původních 525 000 na dnešních asi 216 000 obyvatel, více než 300 000 uprchlíků bez domova a zcela zničená infrastruktura země. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 290)

5.2. MÍROVÝ PROCES A OBDOBÍ RELATIVNÍHO KLIDU

Mírový proces si kladl hlavní dva cíle, kterými se jednání mělo zabývat, a to vyřešit politický status Abcházie a její státoprávní vztah ke Gruzii a zajištění bezpečného návratu uprchlíkům a odsunutým osobám do Abcházie. Gruzie měla na svém území okolo čtvrt milionu uprchlíků a bylo nutné zabývat se tímto problémem. Bylo bráno v potaz nabídnout Abcházii širší autonomní statut v rámci Gruzie, neboť celé světové společenství v (této době včetně Ruska) uznávalo hranice Gruzínského státu z doby po rozpadu SSSR, tedy zahrnující i území Abcházie.

Jednání velmi ztěžoval radikální postoj abchazské de facto vlády, která odmítala jakýkoliv návrat gruzínských uprchlíků na své území s výjimkou okresu Gali, kde před vypuknutím konfliktu Gruzíni tvořili 90% obyvatelstva. Jejich postoj je však pochopitelný, neboť pokud by uprchlíky do země zpět přijali, stali by se Abcházové opět menšinou ve své vlastní zemi. Navíc abchazská strana absolutně odmítala jakýkoliv autonomní status v rámci Gruzie a jako možný kompromis viděla pouze smlouvu mezi dvěma nezávislými státy. (Darchiashvili, 2007, str. 253) Politická jednání zamrzla dlouho na mrtvém bodě, i přes výrazné snahy ze strany OSN a Ruska problém vyřešit, neboť ani jedna ze zneprátených stran nebyla schopná kompromisu.

Rok 1997 přinesl změny v řízení mírového procesu. OSN udělilo pozorovací a zprostředkovací pravomoc Francii, Německu, Velké Británii a USA, čímž byla vyvážena monopolní pozice Ruska v oblasti a byl vytvořen úřad Generálního tajemníka OSN pro konflikt v Abcházii. Nové uspořádání nepřineslo ovoce a nepodařilo se v jednání pokročit, ba naopak roku 1998 bylo nakročeno k dalšímu ozbrojenému konfliktu. (Darchiashvili, 2007, str. 256) Někteří z navrátilivších gruzínských uprchlíků vytvořili záškodnické skupiny, které se rozhodli právě roku 1998 zaútočit na některé abchazské vojenské základny. Záškodnické skupiny byly poraženy, vláda v Suchumi dávala události za vinu Gruzii. Během konfliktu oblast opustilo 30 tisíc gruzínských uprchlíků, kteří se do země vrátili v předchozích letech.

Na podzim roku 1999 se v Abcházii konaly prezidentské volby a s nimi spojené referendum o nezávislosti Abcházie na Gruzii. Výsledek referenda byl radikálně odmítnut gruzínskou stranou a také Radou bezpečnosti OSN. Abchazská vláda však na odmítavé postoje zbytku světa nebrala zřetel a o týden později parlament

jednomyslně schválil nezávislost Abcházie, která byla zanesena do nové ústavy. (Liščák, 2009, str. 33)

Roku 2001 byl Generálním tajemníkem OSN pro konflikt v Abcházii představen plán na rozdělení kompetencí mezi Suchumi a Tbilisi, jenže odmítavý přístup abchazské de facto vlády opět upevnil jednání na mrtvém bodě. Naději nastolila roku 2003 Revoluce růží, která proběhla v Gruzii a nová vláda se nechala slyšet, že jediným přijatelným řešením konfliktu je mírový proces. Jelikož v této době řešení konfliktu s Jižní Osetií vyvíjelo lépe, bylo primárním cílem nové gruzínské vlády vyřešit právě tento problém, jenže jednání ztroskotala a gruzínská vláda byla nucena přehodnotit své postoje. V roce 2006 vypracovala gruzínská vláda plán na řešení konfliktu. Gruzie se dále začala vehementně snažit o označení Ruska za jednu ze stran konfliktu a vyměnit ruské jednotky dohlížející nad Gruzii za jednotky z jiných zemí. (Darchiashvili, 2007, str. 257) Výrazný posun v demokratizaci země nastal v roce 2004, kdy odstoupil z úřadu prezidenta Ardzindy, který byl ve své postu nedotknutelný a prezentoval sebe jako hrdinu boje za nezávislou Abcházii. Volby vyhrál i přes odpor Ruské federace opoziční kandidát Sergej Bagapsh, který byl sice donucen svému protikandidátovi učinit určité ústupky při sestavování vlády, ale i tak tyto svobodné volby přispěly k demokratizaci země. Mediální kampaň pro Bagapše zajišťovala nezávislá média, často financovaná ze západních neziskových organizací. Od roku 2006 dochází k podpoře nezávislých médií i ze strany abchazské vlády a roste také počet neziskových organizací. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 291) V roce 2006 abchazský parlament předložil rezoluci, ve které vyzýval Rusko a ostatní státy mezinárodního společenství, aby uznaly nezávislost Abcházie, neboť podle jejich názoru Abcházie naplňovala všechny znaky nezávislého státu, avšak bez žádného úspěchu (Liščák, 2009, str. 33).

Vedle toho přednesl svůj plán řešení konfliktu také abchazský de facto prezident Bagapsh, který byl pojmenován Klíč k budoucnosti. Dokument byl konzultován v Moskvě, což naznačuje podporu ze strany Ruska. Dokument navrhoval plnou nezávislost Abcházie, avšak navrhoval udržovat těsné vztahy s Gruzii v určitých klíčových oblastech. Výměnou za uznání nezávislosti Abcházie dával možnost návratu všem uprchlíkům, kteří tak učiní. Dále abchazská strana požadovala omluvu ze strany Gruzie za státní politiku, která měla vést k asimilaci Abcházů, zastavení ekonomické blokády vůči Abcházii, a další. Gruzínská strana reagovala slovy: „Abchazské klíče

nemohou otevřít žádné dveře,“ čímž byl návrh smeten ze stolu. (Darchiashvili, 2007, str. 263)

5.3. ABCHÁZIE ZA RUSKO-GRUZÍNSKÉ VÁLKY V ROCE 2008

Když se v roce 2008 rozhořela válka mezi Jižní Osetií podporovanou Ruskem a Gruzii využila Abcházie situace a připojila se do války na straně Jižní Osetie. Abcházie zahájila vojenské operace v soutěsce Kodori, která byla sporným územím mezi Abcházíí a Gruzii. Server Aktuálně.cz informoval v roce 2008 o vylodění 4 tisíc ruských vojáků na pobřeží Černého moře v Abcházii. Česká televize informovala, že byla vyvolána mobilizace abchazského vojska a vyhlášen válečný stav. Mezitím ruské jednoty započaly útok soutěskou.

"Samozvaný prezident Abcházie Sergej Bagapš potvrdil vyslání abchazských vojáků do Kodorské soutěsky a tvrdil, že jsou s to tam jednat samostatně a nezávisle, když narazí na odpor gruzínské strany. Dodal ale, že „koordinujeme naše akce s Ruskem, naším největším přítelem“. Bagapš také řekl, že požádal ruské vojáky z mírových sil, aby posílili svou vojenskou přítomnost na gruzínsko-abchazské hranici.“ (Česká televize, 2008)

Podpora ruské strany ve válce s Gruzii vynesla Abcházii mezinárodní uznání ze strany svého dlouholetého podporovatele. Následovalo mezinárodní uznání od Nikaragui, Venezuely a také tichomořský ostrovů Nauru. (Liščák, 2009, str. 33)Uznání ze strany ostrovů Nauru mělo být údajně odměněno vysokým finančním darem ze strany Ruské federace. Zbytek světa uznává i nadále územní celistvost Gruzie, včetně České republiky. Nezávislá vyšetřovací komise Evropské unie označila Gruzii jako agresora v konfliktu s Jižní Osetií a Ruskem v roce 2008. Abcházie také tento rok vstupuje do Organizace nezastoupených států.

5.4. SOUČASNÁ ABCHÁZIE

Podmínky míru mezi Abcházíí a Gruzii nebyly do dnešní doby dořešeny. Jednání jsou zabrzděna vlivem neústupnosti obou stran v otázce politického statusu Abcházie a nedosažení kompromisu v otázce návratu uprchlíků do země (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 290-291).

V současné době Abcházie funguje nezávisle na Gruzii, avšak za cenu závislosti na Rusku. Mocný soused podporuje Abcházii po finanční stránce a i nadále vydává obyvatelům Abcházie ruské pasy, čímž z nich de facto vytváří občany Ruské federace.

Nepochybně by Rusko pomohlo svému chráněnci i vojensky, pokud by došlo k dalšímu ozbrojenému střetnutí s Gruzii. Abcházie i Jižní Osetie se snaží prezentovat jako moderní země směřující k funkční demokracii, ale cesta to bude ještě dlouhá. Abcházie v posledních letech na rozdíl od Jižní Osetie upouští od snah vstupu do Ruské federace a spíše se soustředí na prosazení vlastní nezávislosti. (Hyťha, 2011)

Hoch, Baar a Kopeček, kteří se zabývali otázkou úrovně demokracie v Abcházii v roce 2010, sestavili Freedom House index, který odráží úroveň politických práv a občanských svobod v zemi. Index používá škálu od 1 do 7 s tím, že číslo 1 zastupuje nejvyšší míru svobody a číslo s 7 nejnižší. Index zohledňuje volební proces, politický pluralismus, praktické fungování vlády, svobodu médií, náboženskou toleranci, právo na shromažďování, nezávislost soudů atd. Abcházie získala hodnotu 5, což značí posun k částečné svobodě v zemi. Podle výzkumu se Abcházie v posledních letech stává demokratičtější.

V současné době v Abcházii dochází k úpadku moci politiků z období 90. let, kteří odvozovali svou legitimitu od vyhrané války za nezávislost. Kombinace viditelného bohatství politických elit země oproti relativní chudobě běžného obyvatelstva a doba, po kterou se Abcházie nachází ve stavu bez mezinárodního uznání, umožnila vzniku kritiky a plurality názorů v zemi v posledních letech, což přispívá k demokratizaci. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 291-295) Faktorem, který jde proti demokratizaci země, je postavení národnostních menšin. V Abcházii hrála etnicita významnou roli při eskalaci konfliktu a Abcházové dodnes odmítají na své území přijmout zpět větší množství uprchlíků a ti kteří se na území sátu vrátili, nemají stejná práva jako Abcházové.

Problémem je také zastoupení menšin v abchazském parlamentu v roce 2003 tvořili Gruzíni 21 % obyvatel Abcházie a nebyli po volbách v roce 2007 v parlamentu vůbec zastoupeni. Arméni a Rusové, kteří dnes tvoří v Abcházii třetinu populace, byli v abchazském parlamentu zastoupeni v roce 2007 dohromady jen třemi poslanci z celkem 35 členů zastupitelského sboru. Zbýlých 32 míst drží Abcházové, kteří tvoří jen 44 % obyvatel regionu. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 295)

Roku 2017 informoval server Aktuálně.cz o návštěvě Ruského prezidenta Putina v Abcházii. Ruský prezident se nadále snaží o provázanost Gruzínských separatistických států s Ruskou federací. Většina států světa však v tomto partnerství a přátelské pomoci spíše vidí upevňování mocenské pozice Ruska v Abcházii a Jižní Osetii a považují tyto dva de facto státy spíše za loutkové protektoráty Ruska, než za samostatné suverénní státy. Finanční pomoc Ruska je natolik citelná, že v posledních letech údajně dokázala pokrýt 90% nákladů Jižní Osetie na chod státu. Dále například podle Hocha, Baara a Kopečka v roce 2010 Ruská federace financovala 49% abchazského rozpočtu a navíc přidala téměř 10 mil. USD na armádní výdaje Abcházie.

V současné době vlastní přibližně 90% obyvatelstva Abcházie ruského občanství, což přináší mnoho výhod. Držitel ruského pasu může vycestovat z Abcházie, ale také dostává podporu v nezaměstnanosti, nebo starobní důchod, a to vše z peněz Ruské federace. Výměnou za socioekonomickou a vojenskou pomoc ze strany Ruska jsou abchazští politici vázání loajalitou vůči Moskvě, což brzdí jejich vlastní politickou iniciativu. (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 294-295)

Hoch, Baar a Kopeček ve své práci zdůrazňují, že demokratizací země se snaží Abcházie získat mezinárodní uznání, a jedná se o novou metodu a naději pro de facto státy. Tento postup se nazývá democratization-for-recognition-strategy a spočívá v tom, že se státy bez mezinárodního uznání snaží přesvědčit převážně USA a hlavní představitele EU o své vyspělosti na poli demokracie a získat tak mezinárodní uznání. Tato práce byla publikována v roce 2010 a můžeme dnes říct, že tato metoda zatím Abcházii nepřináší žádný posun na poli mezinárodního uznání.

Podle Riegla byla nezávislost Abcházie roku 2013 uznána pěti členskými státy OSN: Ruskem, Venezuelou, Nikaraguou, Nauru a Vanuatu. Vanuatu však uznání Abcházie roku 2013 stáhlo a navázalo kontakty s Gruzii. Dále podle nejnovějších informací Ministerstva zahraničí Abcházie 29. května 2018 uznala Syrská arabská republika Abcházii jako nezávislý stát. Tento krok Syrské arabské republiky nejspíše vyplývá z její blízké spolupráce s Ruskou federací v posledních letech.

5.5. HODNOCENÍ ABCHÁZIE JAKO DE FACTO STÁTU

Je zřejmé, že Republiku Abcházie nemůžeme brát v současné době jako suverénní stát. Když si vezmeme hlavní kritéria státnosti z výše zmíněných kapitol, tak Abcházie splňuje základní 3 Jellinkovi požadavky státnosti, a to obyvatelstvo, teritorium a fungující vládu. Problém nastává u posledního bodu Montevidejské konvence, tedy schopnosti vstupovat do vztahů s ostatními státy (Hoch, Baar, Kopeček, 2010, str. 288). Jelikož Republika Abcházie postrádá širší mezinárodní uznání, nemůže vstupovat do vztahů s většinou států mezinárodního společenství. Nemožnost získání mezinárodní uznání vyplývá převážně z faktu, že většina států světa (včetně České republiky) uznává celistvost Gruzie ve svých původních hranicích z roku 1989, což přímo koliduje s uznáním Abcházie jako nezávislého státu. Dalším významným faktorem, který zamezuje mezinárodní uznání Abcházie jako nezávislého státu je její silná provázanost s Ruskou federací. Ruská federace přímo zasahuje do vnitřní politiky Abcházie a ohrožuje tím vnitřní suverenitu země, která je víceméně nutná k širšímu mezinárodnímu uznání. Vnitřní suverenita země je navíc brána jako jedno z širších kritérií, které jsou nutné pro uznání entity jako nezávislého státu. Suverenitu státní moci definoval například Svatoň, který udává, že pokud chce být stát vnímán jako suverénní, musí mít státní moc nezávislou na jiné státní moci, musí existovat pouze jedna, jediná a jednotná státní moc a uplatňování státní moci nesmí být omezováno. Suverenita Abcházie je diskutabilní, neboť ruské zásahy do její správy jsou zřejmé. Pokud tedy odejmeme Abcházii vnitřní suverenitu, nemůžeme ji považovat ani jako de facto stát, neboť de facto stát se vyznačuje tím, že disponuje vnitřní suverenitou země, ale postrádá mezinárodní uznání.

Vymanění z ruského vlivu je velice těžké kvůli silné socio-ekonomické provázanosti mezi státy a faktickou ekonomickou závislostí. Ruská federace přímo financuje abcházskou vládu a armádu. Dále většina obyvatel Abcházie pobírá důchod a podporu v nezaměstnanosti z Ruské federace, neboť přibližně 90% obyvatelstva získalo ruské občanství. Ruské pasy zajišťují Abcházům možnost cestovat, neboť abcházské pasy jsou kvůli absenci mezinárodního uznání země ve světě neplatné. Dalším dle mého názoru významným faktorem udržující Abcházii v závislosti na Ruské federaci je postup Gruzie, která stále považuje Abcházie za své právoplatné území, což jí víceméně dává právo vojensky opětovně připojit Abcházii ke svému území.

Znovupřipojení Abcházie ke Gruzii vojenskou cestou zabraňuje v současnosti hlavně vojenská pomoc ze strany Ruska. Gruzínská strana nemůže riskovat vojenský konflikt s Ruskou federací, která je mnohonásobně silnější, což udržuje patovou situaci již po téměř 20 let.

Podle Rieglovy kategorizace kvazistátů můžeme Abcházii zařadit mezi tzv. loutkové kvazistáty, které na venek velmi často působí jako samostatné státy, ale ve skutečnosti jsou pevně vázány na nějaký silnější stát (svého garanta), který má mocensko-politický zájem na vzniku tohoto kvazistátu.

Loutkové kvazistáty se vyznačují tím, že by bez ekonomické a vojenské pomoci svého garanta pravděpodobně neexistovaly, neboť by se ekonomicky zhroutily, nebo byly opětovně anektovány mateřským státem, což je pravděpodobné v případě Abcházie. Podobný případ nastal v Adžárii, která si mezi lety 1991 až 2004 vybudovala širokou autonomii, avšak byla však Gruzii roku 2004 znovu integrována do jejího území, i když se de iure stále jedná o autonomní oblast. Sám Riegl vidí abcházskou vládu jako efektivní, ale její provázanost s Ruskem je natolik silná, že nazývá Abcházii jako loutkový kvazistát Ruské federace.

Nastává otázka, zda má Abcházie právo na vytvoření vlastního státu. Abcházové již v minulosti vytvořili státní celek, Abchazské království, a v současné době se k této historické státnosti odkazují. Teoreticky můžeme na abchazské obyvatelstvo uplatnit právo národů na sebeurčení. Problém v tomto ohledu nastává hlavně v tom, že v roce 1989 tvořili Abcházové pouze 18% obyvatelstva Abcházie. Celá secese byla umožněna hlavně tím, že Abcházové hlavně kvůli jejich oblíbě ze strany Moskvy, zastávali většinu významných úřadů a akumulovali většinu bohatství oblasti. Právo na sebeurčení národa v této konkrétní situaci také pozbývá svého využití pokrytectvím Ruské federace. Ruská federace podporuje secesi Abcházie, ale zároveň zabraňuje sebeurčení Čečenska na svém vlastním území. Z čehož můžeme odvozovat, že Rusku nejde o spravedlnost mezi národy, ale čistě o osobní zisky a kontrolu kavkazského regionu.

Budoucnost Abcházie velmi záleží na postoji západních velmocí. V současné době se Abcházie snaží jít cestou demokratizace země a upoutat tak pozornost USA a EU. Pokud by významné státy OSN uznaly Abcházii jako nezávislou, mohlo by dojít k jejímu vymanění z Ruského vlivu a dosáhnout opravdové samostatnosti. Problémem je ale silné sympatizování EU a USA s Gruzii, kteří garantují její územní celistvost.

Situace je na zamrzlém bodu, a dokud jedna ze stran neustoupí od svých požadavků, nebo pokud Rusko nepřestane podporovat Abcházii, nenastane v oblasti žádná změna a Abcházie bude dále balancovat na hraně mezi Ruským loutkovým státem a de facto státem.

6. JIŽNÍ OSETIE

Jižní Osetie je separatistická oblast na severu Gruzie a samozvaná nezávislá republika, rozkládající se na úpatí pohoří Kavkaz. na severu sousedí s Ruskou federací, konkrétně se Severní Osetií a na zbytku území s Gruzii. Rozlohu Jižní Osetie činí 3900 km² a počet obyvatel se pohyboval okolo 55 tisíc podle sčítání lidu v roce 2015. Jižní Osetie je stejně jako Abcházie zasáhnuta velkým odlivem gruzínských uprchlíků v období válek v 1991 a 2008. Ještě v roce 1989 se počet obyvatel pohyboval okolo 100 tisíc. V Jižní Osetii jsou pouze 2 města, z čehož hlavním městem je Cchinvali, které leží v těsné blízkosti hranice s Gruzii. (Liščák, 2009, str. 378) Podle sčítání lidu z roku 2015 zde žilo přibližně 30 tisíc obyvatel. V zemi vedle sebe funguje jak ortodoxní křesťanské vyznání, tak islám.

6.1. KONFLIKT V JIŽNÍ OSETII V NA POČÁTKU 20. STOLETÍ

Na konci 80. let 20. století začaly sílit separatistické tendence Jižní Osetie, která usilovala o spojení se Severní Osetií v rámci Sovětského svazu. Na podzim roku 1989 rozhodlo mimořádné zasedání Jihoosetské autonomní oblasti o přetvoření v Jihoosetskou sovětskou socialistickou republiku. (Liščák, 2009, str. 378)

6.1.1. ESKALACE KONFLIKTU

V roce 1989 podle posledního sčítání lidu v Sovětském svazu žilo v Jihoosetské autonomní sovětské oblasti pouze 100 tisíc obyvatel. Dvě třetiny obyvatelstva byly tvořeny etnickými Osety a zbylá třetina převážně Gruzíny, z čehož přibližně polovina žila ve smíšeném manželství. Během sovětské nadvlády žily osetské a gruzínské vesnice vedle sebe z míru a velká část vesnic měla etnicky smíšené obyvatelstvo.

Situace se začala vyhrocovat roku 1989, kdy Jižní Osetie oficiálně vyhlásila podporu Abcházii, která se v té době snažila o osamostatnění. Tbilisi vytvořilo jako protiopatření proti separatistickým tendencím v zemi zákon, který stavěl gruzínštinu do pozice jediného oficiálního jazyka země, což bylo pro Osety i Abcházce nepřijatelné, neboť disponovali vlastními jazyky, popřípadě bylo velmi rozšířené používání ruštiny jako univerzálního jazyka. Jako protitah byla osetština prohlášena jediným povoleným jazykem v Jižní Osetii a současně místní samospráva požádala o připojení k Severní

Osetii, která se nachází na druhé straně Kavkazského pohoří a patřila v té době k SSSR. (Souleimanov, 2012, str. 43)

Situace v Jižní Osetii začala rychle eskalovat, na což Tbilisi zareagovala tzv. Pochodem na Cchinvali (hlavní město Jižní Osetie), který byl organizovaný Zviadem Gamsachurdiou. Pochodu se zúčastnilo okolo 15 tisíc Gruzínů, kteří byli na předměstí Cchinvali zastaveni jednotkami sovětského ministerstva vnitra a jihoosetskou milicí. Konfrontace pokračovaly především prostřednictvím střetů mezi malými skupinami, které jednali na vlastní pěst. Situace se po čase uklidnila a zdálo se, že jihoosetská strana ustoupí ze svých požadavků na odtržení od Gruzie. Boje však zapříčinily nárůst popularity hnutí Ademon Nychas (Národní shromáždění) a jeho radikalizaci. (Souleimanov, 2012, str. 44)

Situace se v roce 1990 začala opět zhoršovat. Stranické vedení v Moskvě přijalo zákon, který měl posilovat práva autonomních oblastí a republik. Tento zákon měl uklidnit emancipační snahy jednotlivých autonomních republik SSSR, ale důsledek těchto zákonů byl přesně opačný. Zákon podnítil v Gruzii ještě větší nevoli vůči Moskvě, tak i vůči etnickým menšinám je jejím území, které měli separatistické tendence. Tbilisi jako protikrok vydalo zákon, který zabraňoval regionálním politickým stranám v účasti na celostátních volbách, čímž de facto vyřadilo z možnosti participace na státní správě jihoosetské a abchazské politické strany. (Souleimanov, 2012, str. 44) Odpověď ze strany Jižní Osetie na sebe nenechala dlouho čekat a v září roku 1990 byla vyhlášena Jihoosetská sovětská socialistická republika, která okamžitě zaslala žádost do Moskvy na její přijetí do SSSR, s tím, že požadují status svazové republiky nezávislé na Gruzii (Liščák, 2009, str. 378). Tento extrémní krok útočící na územní celistvost Gruzie donutil gruzínskou stranu ke krajnímu řešení situace. Byla uvalena blokáda na Jižní Osetii, zrušen její autonomní status a na celém území vyhlášen výjimečný stav. SSSR se neangažoval ve prospěch Jižní Osetie a dala Gruzii najevo, že pokud bude dále podřízena vnitřní politice SSSR, může si na území Jižní Osetie dělat, co chce. Začátkem roku 1991 byly z Jižní Osetie staženy gruzínské jednotky. (Souleimanov, 2012, str. 44)

6.1.2. OZBOROJENÝ KONFLIKT

Zanedlouho se situace opět vyhrotila poté, co byl zatčen předseda Nejvyšší rady Jižní Osetie Torez Kulumbegov. Příkaz vydal nejspíše budoucí prezident Gamsachurdii, jehož strana nedávno v Gruzii zvítězila v parlamentních volbách. Osetové se poté přidali do celosvazového referenda o nové unijní smlouvě, která měla zvýšit pravomoc jednotlivých svazových republik a zachránit hroutící se Sovětský svaz. Ze strany Osetů bylo zároveň ignorováno gruzínské referendum o nezávislosti na jaře 1991. Skupiny Gruzínů vzali po vyhlášení nezávislosti věci do vlastních rukou a snažili se násilnou cestou vyhnat Osety ze země. Celá situace přerostla v krátký ozbrojený konflikt, při kterém bylo dělostřelectvem ostřelováno hlavní město Cchinvali, které zachránil před obsazením gruzínskými vojsky převrat v létě 1991, při kterém byl Gamsachurdia sesazen ve prospěch Eduarda Ševardnadzeho. (Souleimanov, 2012, str. 45)

Na konci roku 1991 byla na zasedání Nejvyšší rady Jižní Osetie přijata nová ústava Republiky Jižní Osetie a následně počátkem roku 1992 bylo vyhlášeno referendum, v kterém 90% se zúčastněných voličů vyslovilo pro připojení Jižní Osetie k Severní Osetii a vstupu do Ruské federace (Liščák, 2009 str. 379).

Roku 1992 se Jižní Osetie nacházela ve špatné situaci. Poté co se rozpadl Sovětský svaz a Moskva byla oslabena, začali se Osetové obávat o svoji bezpečnost. Bylo požadováno stažení gruzínských vojsk z oblasti a zrušení blokády. Boje v Jižní Osetii dále pokračovaly a bylo opět ostřelováno hlavní město Cchinvali. Navíc byl zaznamenán incident, při kterém byl vystřelen autobus převážející civilisty přechající z jihoosetského hlavního města. (Souleimanov, 2012, str. 45)

Ještě před ukončením bojů na konci května 1992 přijala Nejvyšší rada Jižní Osetie Akt vyhlášení nezávislost, podle něhož se Jižní Osetie stala nezávislým státem, který však získal uznání pouze od dalších separatistických oblastí, jako byla Abcházie, Náhorní Karabach, Čečensko nebo Podněsteří. (Liščák, 2009, str. 379)

6.2. MÍROVÝ PROCES

Válka byla ukončena 23. června 1992 Dohodou ze Soči. Byla vytvořena Kontrolní komise složená ze zástupců Ruska, Gruzie, Jižní a Severní Osetie, a zástupců Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), která měla zajistit klid v regionu a vytvoření podmínek pro návrat uprchlíků, kterých mohlo být okolo 40 tisíc.

Válka silně zdevastovala infrastrukturu a obydlí v zemi. (Souleimanov, 2012, str. 51-52) Koncem roku 1992 byla ustanovena dlouhodobá mise OBSE v Gruzii, která měla zajišťovat zprostředkování mírových dohod při řešení jihoosetského konfliktu. OBSE byla vynechána z jednání o příměří, které vyústilo Dagomyskou dohodou mezi Ruskem, Gruzií a Jižní Osetií, ale zůstala v zemi jako monitorovací jednotka jako protiváha dominujících ruských mírových aktivit. (Souleimanov, 2012, str. 52) Právě Dagomyská dohoda ustanovovala mírové operace rusko-gruzínských mírových sborů v oblasti (Liščák, 2009, str. 379).

I přes uzavření příměří zůstávaly vztahy mezi Jižní Osetií a Gruzií velmi chladné. Roku 1994 vypracoval gruzínská ústavní komise plán administrativní struktury země v rámci, kterého měla Abcházie a Adžárie získat autonomní status, Jižní Osetie však nikoliv. Koncem roku se opět sešla čtyřčlenná komise figurující v mírovém jednání, která hledala nějaké kompromisní východisko, které by uspokojilo jihoosetskou touhu po samostatnosti, či její připojení k Severní Osetií a zároveň nepoškodit územní celistvost Gruzie, což se samo o sobě vyvrací. Bylo tedy alespoň domluveno, že mezi lety 1994-1997 bude vyčleněno 34 miliard rublů na obnovu Jižní Osetie a návrat uprchlíků, přičemž 2/3 budou zaplacený Gruzií a zbytek doplatí Ruská federace. (Souleimanov, 2012, str. 52)

Roku 1996 se konaly prezidentské volby, ve kterých zvítězil Ljudvik Čibirov, dosavadní předseda Nejvyšší rady Jižní Osetie (Liščák, 2009, str. 379). Gruzínská strana označila volby jako ilegální.

V letech 1995 až 1996 došlo za zprostředkování OBSE a Moskvy k zintenzivnění jednání mezi Tbilisi a Cchinvali, což vyústilo k podepsání Memoranda o opatření k zajištění bezpečnosti a upevnění vzájemné důvěry, v němž se prezident Ševaradnadze a Čibirov zavazují k odstoupení od násilných hrozeb a postupné demilitarizaci oblasti. Dále byla zrušena blokáda Jižní Osetie ze strany Gruzie. Jednání probíhala slibně, avšak narazila na neřešitelný problém, který se týká statusu Jižní Osetie. Gruzie požadoval odstoupení od požadavků na užší kontakt se Severní Osetií, což bylo pro Osety nepřijatelné. Gruzie viděla v užším kontaktu se Severní Osetií možnost budoucího napadení územní celistvosti vlastního státu. (Souleimanov, 2012, str. 52-53)

Nadějným se stalo jednání z roku 2000, které probíhalo v rakouském Badenu, kde byl odsouhlasen dokument s názvem Návrh na dočasnou dohodu, který předpokládá

uznání územní integrity Gruzie a zároveň připouštěl přijetí zvláštních vazeb mezi Jižní Osetií a Severní Osetií. Dále dohoda obsahovala uznání atributů budoucího osetského statusu a mechanismus mezinárodních záruk. Tento krok, při kterém Gruzie garantovala možnost zvláštních vztahů mezi Severní a Jižní Osetií a zároveň souhlasila s přítomností ruských vojsk v oblasti, je považován za významný ústupek gruzínské strany. Nepochybně na přijetí tohoto dokumentu mělo vliv i to, že byl odsouhlasen v předvečer gruzínských prezidentských voleb a mohl Ševardnadzemu zvyšovat vyhlídky na znovuzvolení. (Souleimanov, 2012, str. 53)

Počátek 21. století přinesl ve vývoji mírového procesu konfliktu v Jižní Osetii nový směr. Koncem roku 2001 byl v Jižní Osetii zvolen nový prezident, který nahradil Čibirova, který byl označován za loutku Tbilisi. Novým prezidentem se stal Eduard Kokojty, který měl velmi silné vazby na Moskvu a ruskou generalitu. Hlavním cílem jeho vlády bylo spojení se Severní Osetií a integrace do Ruské federace.

V roce 2003 se v rámci Revoluce růží dostal k moci v Gruzii Michail Saakašvili, který si naopak za svůj cíl dal opětovné sjednocení Gruzie. Roku 2004 provedl tzv. Tažení na Batumi, čímž znovupřipojil Adžárii ke Gruzii, která měla od roku 1991 výraznou autonomii. Jižní Osetie měla následovat. Saakašvili představil návrh federalizované Gruzie s širokými právy pro autonomní oblasti. Započal silný politický tlak na Jižní Osetii, který byl umocňován i tlakem ekonomickým, neboť většina zisků Jižní Osetie pocházela z pašerácké činnosti ve směru jižní Kavkaz Rusko, kterou se gruzínská vláda snažila omezovat instalací kontrolních stanovišť. Gruzie také posílila vojenské jednotky v oblasti, což však vedlo k protiakci Ruska, které začalo vyzbrojovat Osety. Roku 2004 to vypadalo, že Jižní Osetie a Gruzie stojí na pokraji nového válečného střetnutí a docházelo i k občasnému vzájemnému dělostřeleckému ostřelování. Moskva v zápětí posílila jihoosetský mírový kontingent těžkými zbraněmi a tanky. Saakašvili mezitím ve svém projevu označil Rusko za hlavního nepřítele Gruzie. i přes protesty Tbilisi Moskva dále posilovala jihoosetský mírový kontingent těžkými zbraněmi. V létě roku 2004 došlo k několika střetnutím a únosům. V listopadu 2004 byl konflikt prozatím zažehnán dohodou ze Soči, která zaručovala demilitarizaci oblasti, avšak k vyhroceným situacím, které se neobešly bez vzájemného ostřelování, docházelo i nadále v letech 2006 a 2007. (Souleimanov, 2012, str. 54-55)

Roku 2006 se konalo referendum o nezávislosti Jižní Osetie. Referenda se údajně zúčastnilo 95% registrovaných voličů, z čehož 99% hlasovalo pro nezávislost na Gruzii. Referendum nebylo mezinárodně přijato, neboť se hlasování nezúčastnilo gruzínské obyvatelstvo Jižní Osetie (Liščák, 2009, str. 379). Současně se konaly i prezidentské volby, ve kterých opět zvítězil Eduard Kokojty. Od referenda v roce 2006 se vzájemné vztahy nadále zhoršovaly a situace vyústila až ozbrojeným konfliktem v roce 2008. (Souleimanov, 2012, str. 55) Navíc v roce 2007 již měla většina obyvatel Jižní Osetie ruské občanství.

6.3. RUSKO-GRUZÍNSKÁ VÁLKA V ROCE 2008

Mezi 7. a 8. srpnem se 2008 situace v Jižní Osetii prudce zhoršila. Prezident Gruzínské republiky Michail Saakašvili nařídil mobilizaci vojenských záloh a do vzburčené provincie vyslal tanky a dělostřelectvo, podporované leteckými útoky. Na tento útočný akt reagovalo Rusko odvetnými akcemi, které však směřovaly převážně na civilní obyvatelstvo, za což si Rusko vysloužilo kritiku ze strany mezinárodního společenství. (Liščák, 2009, str. 379)

Konflikt dále eskaloval 8. srpna, kdy dorazily do hlavní města Jižní Osetie ruské tanky a dělostřelectvo, které bylo do země podle slov prezidenta Medveděva vysláno za účelem ochrany civilního obyvatelstva s ruským občanstvím. Ruské občanství v té době mělo přibližně 90% obyvatelstva Jižní Osetie. Započalo obviňování obou zneprátelených stran. Prezident Jižní Osetie Eduard Kokojty a prezident Ruské federace označili ostřelování Cchinvali za řízenou genocidu na jihoosetském obyvatelstvu. Prezident Gruzie Michail Saakašvili naopak přirovnal invazi ruských vojsk do Jižní Osetie k událostem z roku 1968, kdy do Československa vtrhla vojska Sovětského svazu také pod záminkou přátelské pomoci. Ruské jednotky posléze začaly pronikat přímo na území Gruzie pod záminkou zastavení ostřelování Jižní Osetie. Podpora Abcházie umožnila vylovení ruských vojáků na pobřeží Černého moře a otevření druhé fronty na západě země.

O ukončení konfliktu usilovala jako předsednická země EU hlavně Francie. Oběma stranám konfliktu byl představen tříbodový plán obsahující uznání celistvosti Gruzie, zastavení bojů a návrat situace do doby před vypuknutím konfliktu. Gruzínský prezident Michail Saakašvili plán přijal 11. srpna. Mise EU se poté zaměřila na jednání

s prezidentem Medveděvem. Ten 12. srpna přijal body mírového plánu a nařídil zastavení bojů v Gruzii, avšak jeho příkaz byl vojáky ignorován a boje pokračovaly. 22. srpna oznámilo Rusko oficiální stahování vojsk z Gruzie, ale mezitím došlo k systematickému ničení gruzínské infrastruktury a zakládání požárů.

6.4. POVÁLEČNÁ OSETIE

Po ukončení války Rusko velmi posílilo svou pozici v Jižní Osetii. 26. srpna 2008 uznalo Rusko oficiálně nezávislost Jižní Osetie, což bylo mezinárodním společenství odsouzeno. Gruzie naopak označila Jižní Osetii jako oblast Ruskem vojensky okupovanou (Liščák, 2009, str. 379) a po dlouholetých sporech s Ruskou federací vystoupila ze Společenství nezávislých států (Liščák, 2009, str. 277). Dalším státem, který uznal nezávislost Jižní Osetie, byla ještě roku 2008 Nikaragua, která tak učinila výměnou za velmi lukrativní energetické a zbraňové smlouvy sjednané s Ruskou federací. Roku 2011 uznaly nezávislost Jižní Osetie ostrovy Nauru, které obratem obdržely od Ruské federace finanční dar.

Rusko po skončení války vyhradilo finanční pomoc na obnovu válkou zničené země, čímž ještě více posílilo svůj politický, ekonomický i vojenský vliv v zemi (Souleimanov, 2012, str. 56). Jižní Osetie se stává zcela závislou na Rusku. V roce 2008 měl být jihoosetský rozpočet z 99% závislý na financích z Ruska. Rusko také posílilo svoji vojenskou přítomnost v zemi na 5000 přítomných vojáků. Ze socio-ekonomického pohledu Jižní Osetie pomýšlela na hlubší integraci s Ruskem anebo na úplné sjednocení. Roku 2011 však v zemi začali sílit protiruské názory. V prosinci roku 2011 v hlavním městě Cchinvali proběhly protiruské demonstrace. Obyvatelům se nelíbí přílišná závislost na Rusku, která je však již tak veliká, že nedává možnost se jí zbavit. Roku 2012 informoval server Deník.cz o výsledcích voleb v Jižní Osetii, ve kterých zvítězil Leonid Tibilov. Roku 2013 oznámil Tibilov, že má v plánu do budoucna spojit Jižní Osetii se Severní Osetií. Bylo v plánu provést referendum o sjednocení v roce 2017, avšak zda proběhlo, není dohádátné.

Riegl udává, že Jižní Osetie kontroluje přibližně 80% nárokovaného území. Dále uvádí, že k roku 2013 Jižní Osetii uznávalo 5 států, které jsou členy OSN, konkrétně Ruská federace, Nikaragua, Venezuela, Nauru a Vanuatu. Roku 2013 však Vanuatu své uznání stáhlo, navázalo kontakty s Gruzii a nyní uznává její celistvost včetně Abcházie

a Jižní Osetie. Nejnovější uznání Jižní Osetie proběhlo dne 29. května 2018, kdy podle oficiálních stránek Ministerstva zahraničí Jižní Osetie získala Jižní Osetie mezinárodní uznání od Syrské arabské republiky. Syrská arabská republika v posledních letech udržuje blízké kontakty s Ruskou federací, což můžeme vnímat jako aspekt, kvůli kterému došlo k uznání zkoumaných separatistických oblast.

6.5. HODNOCENÍ JIŽNÍ OSETIE JAKO DE FACTO STÁTU

I když Jižní Osetie splňuje hlavní tři body Jellinkových kritérií státnosti, tedy území, obyvatelstvo a vláda, nemůžeme rozhodně považovat Jižní Osetii za nezávislý státní útvar. Jižní Osetie vlastně ani neusiluje o samostatnost, ale spíše o připojení do Ruské federace. Stejně jako Abcházii chybí Jižní Osetii mezinárodní uznání v širší míře a postrádá tak schopnost vstupovat do smluv s ostatními státy, které je považována jako kritérium státnosti podle konvence z Montevidea. Uznání Jižní Osetie zabraňuje také postoj většiny mezinárodního společenství, které uznává celistvost původních gruzínských hranic, což se přímo vylučuje s uznáním separatistické entity na jejím území. Co se týká problematiky vnitřní suverenity, tak můžeme říct, že i přes to, že má Jižní Osetie vlastní vládu, je plně závislá na Ruské federaci, která plně zasahuje do jejích vnitřních záležitostí. Ruská federaci zajišťuje 99% financí Jižní Osetie a navíc zajišťuje její bezpečnost i vojensky. Dále většina obyvatel Jižní Osetie vlastní ruské občanství a dostává se jim všech výhod s tím spojených, jako možnost cestovat, pobírat ruské důchody, podpory v nezaměstnanosti atd. Silná provázanost Jižní Osetie s Ruskem je zřejmá, neboť v ideálním případě by se Jižní Osetie nejradši stala součástí Ruské federace, s tím, že by se propojila s druhou větví osetského národa, který žije na severní straně Kavkazu a má vlastní federální stát. Jižní Osetii tedy stejně jako Abcházii nemůžeme považovat Jižní Osetii za de facto stát, navíc s tím faktorem, že vnitřní suverenita Jižní Osetie je Ruskou federací mnohem markantněji narušována, než v případě Abcházie. Riegl tedy zařazuje stejně jako Abcházii i Jižní Osetii do kategorie loutkových kvazistátů. Jižní Osetie je v dnešní době plně závislá na Ruské federaci, neboť by bez ruské vojenské pomoci při svém současném počtu obyvatel asi 55 tisíc, nebyla schopna odvrátit své znovupřipojení ke Gruzii a po ekonomické stránce by ji bez finanční podpory z Moskvy čekalo velmi rychlé zhroucení.

Budoucnost Jižní Osetie je nejistá. Nabízí se otázka, zda by bylo možné připojení Jižní Osetie k Ruské federaci podobným způsobem jako tomu bylo provedeno v případě ukrajinského Krymu. Ruská federace nechce svou anexí nejspíše riskovat destabilizaci již tak křehkého regionu, jako je Kavkaz. Podle serveru Idues se zemi od roku 2008 silně rozmáhá korupce. Většina politických představitelů země je plně loajální Moskvě, neboť z finanční pomoci na obnovu země po válce si odtrhují nemalé částky do vlastních kapes. Veřejné mínění v Jižní Osetii je vůči provázanosti země s Ruskem skeptické, ale vládnoucí elity mají o svém směřování jasno.

7. ZÁVĚR

Z práce s dostupnými zdroji lze vyvodit, že Abcházii, ani Jižní Osetii, nemůžeme v žádném případě považovat za suverénní stát. I když obě entity splňují 3 základní kritéria státnosti, která na počátku 20. století vymezil ve své práci Jellinek, dále si jim již nedaří naplňovat nové podmínky státnosti. Abcházie i Jižní Osetie postrádají schopnost vstupování do vztahů s ostatními státy světového společenství, což bylo přidáno jako čtvrté kritérium státnosti konvencí z Montevidea o právech a povinnostech států z roku 1934. Nutno podotknout, že je nezbytné získat mezinárodní uznání, aby mohlo být čtvrté kritérium konvence z Montevidea splněno.

Dalším faktorem, který staví jak Abcházii, jak Jižní Osetii mimo regulérní státy je suverenita. Státní suverenita je jedno z modernějších kritérií státnosti, a je nezbytná pro získání mezinárodního uznání. Vnitřní suverenita státu je definována efektivní, nezávislou, jednotnou a jednou vládou, která vykonává státní pravomoce na určitém území. Vláda Abcházie by se dala považovat za efektivní, i když zde nastává otázka, kde je hranice efektivnosti. Naopak situace v Jižní Osetii je v tomto směru značně nevyhovující. Zemi ovládá silná korupce a po všech směrech je území plně závislé na Ruské federaci. Čímž se dostáváme k hlavnímu problému, kvůli kterému nemůžeme Abcházii a Jižní Osetii považovat za suverénní státy. Ona nutná nezávislost vlády je zde narušována právě Ruskou federací, která má v kavkazské oblasti své mocenské zájmy. Obě dvě entity na území Gruzie jsou silně ovlivňovány politikou Ruské federace a dalo by se tvrdit, že jejich existence, je přímo závislá na ekonomické a vojenské podpoře z Moskvy, bez které by pravděpodobně buďto dávno zanikly, nebo dokonce vůbec nevznikly. Ona závislost na podpoře od svého garanta a přímé zasahování Ruské federace do vnitřních záležitostí Abcházie a Jižní Osetie, znemožňuje jejich mezinárodní uznání jako suverénní státy (nutno podotknout, že Jižní osetie nejspíše ani o osamostatnění nestojí a nejraději by se připojila k Ruské federaci).

Pokud tedy nemůžeme ani jeden ze států považovat za stát jako takový, je nutné hledat jejich zařazení v kategorii kvazistátů. Původní hypotéza byla, že Abcházii a Jižní Osetii lze zařadit do kategorie tzv. de facto států. Výsledkem studia literatury je však závěr, že zařazením Abcházie do kategorie de facto států by bylo přinejmenším sporné a Jižní Osetii za de facto stát nejspíše považovat nelze. De facto státy vyznačují tím, že disponují vnitřní suverenitou, ale postrádají vnější suverenitu, to je mezinárodní uznání.

Avšak u obou zkoumaných entit bylo zjištěno narušování vnitřní suverenity ze strany Ruské federace, s tím že v případě Jižní Osetie se jedná o zasahování do vnitřních záležitostí ve větší míře, než v případě Abcházie. Obě dvě entity jsou financovány z peněz Ruské federace a většina obyvatel má ruské občanství. Dalším faktorem je také skutečnost, že bez přímé vojenské pomoci Ruské federace by obě entity nejspíše vůbec nevznikly, nebo velmi brzy zanikly pod vojenským nátlakem ze strany Gruzie. V případě Abcházie není ruský vliv tolik silný jako v případě Jižní Osetie, ale i přesto ji dle mého názoru nelze určit jako de facto stát.

Pokud tedy nelze označovat Abcházii a Jižní Osetii jako de facto státy, je nutné zařadit tyto entity do jiné kategorie kvazistátů. Podle kategorizace kvazistátů vytvořené Rieglem, jsou obě dvě separatistická území zařazena do kategorie loutkových kvazistátů. Ty jsou definovány jako útvary, které navenek mohou působit jako samostatné státy, ale jsou de facto podřízeny nějakému mocnějšímu státu, který měl mocensko-politický zájem na jejich vzniku, v tomto případě se jedná o Ruskou federaci. Loutkové kvazistáty jsou typicky ekonomicky a vojensky závislé na svém garantovi, ale navenek se tváří jako suverénní státy usilující o mezinárodní uznání. Toho se jim dostává v mnoha případech od svého garanta a států s garantem spolupracujících. Abcházii a Jižní Osetii v současné době uznává Ruská federace, Venezuela, Nikaragua, Nauru a posledním státem uznávající tyto dvě entity se stala Syrská arabská republika 29. května 2018. Je zajímavé, že všechny státy uznávající Abcházii a Jižní Osetii udržují blízké kontakty s Ruskou federací a to hlavně v oblasti obchodu se zbraněmi anebo se jim po vyjádření mezinárodního uznání dostalo finančního daru ze strany Ruské federace. Mezi lety 2011 a 2013(2014) uznávaly Abcházii a Jižní Osetii také státy Vanuatu a Tuvalu, které však své uznání stáhly poté, co v letech 2013 a 2014 navázaly kontakty s Gruzii.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALÍK, Stanislav. *Zahraniční politika České republiky vůči zemím Blízkého východu, Zakavkazska a Střední Asie*. Editor Pavel PŠEJA. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001, 110 s. Studie. ISBN 80-210-2740-1.

BÍLÝ, Jiří. *Základy společenských věd. IV., Základy státovědy, politologie a sociologie*. Ostrava: Key Publishing, 2009, 157 s. Společenské vědy. ISBN 978-80-7418-015-6.

BROWNLIE, I. *Principles of Public International*. Oxford: Oxford University Press. 1998

DARCHIASHVILI, Vakhtang. *Gruzínsko-abcházský etnický konflikt*. In: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Editor Tomáš ŠMÍD, editor Vladimír VAÐURA. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 278 s. Politologická řada, č. 24. ISBN 978-80-7325-126-0.

GAMAÐARIA, Ğemal, Mariam LORTHKIPHANIDZE a Lia AÐALADZE. *Abcházie v dějinách gruzínského státu*. Praha: Mezera, 2014, 69, [8] s., [12] s. obr. příl. ISBN 978-80-87148-36-5.

HÁJEK, Adam. *Také jsme slavili, ale iluze nás přešly, vzkazuje Jižní Osetie Krymu*. Idnes, 2014, dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jizni-osetie-krym-rusko-0wa-/zahranicni.aspx?c=A140319_141755_zahranicni_aha, [Cit 12. 7. 2018]

HOCH, Tomáš, BARR, Vladimír, KOPEČEK, Vincenc. *Podmínky demokratizace v de facto státech: případová studie Abcházie*. Středoevropské politické studie, Ročník XII, Číslo 4, s. 285-300, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, ISSN 1212-7817

HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 429 s. ISBN 978-80-7380-395-7.

JELLINEK Jiří. *Všeobecná státověda* [online]. Praha, 1906, dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:c7c591b0-0766-11e4-b1a4-005056827e52?page=uuid:37d29640-1add-11e4-90aa-005056825209>, [cit 20. 4. 2018]

JONES, Alex, Tom MASTERS, Virginia MAXWELL a John NOBLE. *Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán*. Přeložil Eva CACHOVÁ, přeložil Tereza HORVÁTOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2016, 319 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-1764-9.

KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika Ruska*. Praha: Professional Publishing, 2017, 534 s. ISBN 978-80-906594-9-0.

LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2009, 895 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7277-414-2.

MIDDLETON, Nick. *Atlas zemí, které neexistují: padesát oficiálně neuznaných států, o kterých se málo ví*. Přeložil Rani TOLIMAT. Praha: 65. pole, 2016, 232 s. ISBN 978-80-87506-77-6.

NEUBAUER, Edith. *Gruzie: Od bájně Kolchidy po dnešek*. Praha: Vyšehrad, 1981, 187 s.

RAWLS, John. *Právo národů*. nakladatelství Filosofického ústavu akademie věd České republiky, 2009

RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-348-2.

SKOVAJSA, Marek. *Občanská společnost a stát v dějinách evropského politického myšlení*[online]. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Sociologický ústav Akademie věd ČR, dostupné z: https://ksos.fhs.cuni.cz/KOS-42-version1-skovajsa_obcanska_spolecnost_a.doc, [Cit 12. 7. 2018]

SOULEIMANOV, Emil a Tomáš HOCH. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012, 99 s. ISBN 978-80-87284-34-6.

SVATONĚ, Jan. *Stát a formy státoprávního uspořádání*. In: JEHLIČKA, Petr, Jiří TOMEŠ a Petr DANĚK. *Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2000, 274 s. ISBN 80-238-5566-2.

VYDRA, Zbyněk, Michal ŘOUTIL, Jitka KOMENDOVÁ, Kateřina HLOUŠKOVÁ a Michal TÉRA. *Dějiny Ruska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017, 499 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-324-2.

9. SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Gruzie a Rusko se prou o humanitární koridory, Abcházie vyhlásila mobilizaci [online]. Česká televize. 2008, dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1445345-gruzie-a-rusko-se-prou-o-humanitarni-koridory-abchazie-vyhlasila-mobilizaci>, [cit 6.7. 2018]

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [online]. Organizace spojených národů. 1945, str. 5, dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>, [cit 20. 4. 2008]

Kommjunike Ministerstva inostrannych děl Respubliki Južnaja Osetija o vzaimnom priznanii i ustanovlenii diplomatičeskich otnošenij meždu Respublikoj Južnaja Osetija i Sirijskoj Arabskoj Respublikoj [online]. Ministry of Foreign Affairs Republic of South Ossetia. 29.5. 2018, dostupné z: <http://www.mfa-rso.su/en/node/2583>, [cit 6.7. 2018]

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States [online]. Council on Foreign Relations. 1934, dostupné z: <https://www.ilsa.org/jessup/jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>, [cit. 11.7. 2018]

Prezidentské volby v Jižní Osetii vyhrál bývalý šéf tajné policie Leonid Tibilov [online]. Deník.cz, 2012, dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/prezidentske-volby-v-jizni-osetii-vyhral-leonid-tibilov-20120409.html, [cit 6.7. 2018]

Republic of Abkhazia (Apsny) [online]. Abkhazworld, 2012, dostupné z: <http://abkhazworld.com/aw/abkhazia>, [cit. 12. 7. 2018]

Ruská flotila v Abcházii. Chystá Kreml druhou frontu? [online]. Aktuálně.cz, 2008, dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ruska-flotila-v-abchazii-chysta-kreml-druhou-frontu/r~i:article:613278/>, [cit 6.7. 2018]

The Syrian Arab Republic recognized the independence of the Republic of Abkhazia[online].Ministry of Foreign Affairs Republic of Abkhazia. 29.5. 2018, Dostupné z: <http://mfaapsny.org/en/allnews/news/othernews/siriyskaya-arabskaya-respublika-priznala-nezavisimost-respubliki-abkhaziya/>,[cit 6.7. 2018]

V Cchinvale prošla press-konferencija načal'nika Upravlenija gosudarstvennoj statistiki Južnoj Osetii Inala Tibilova[online]. 2016, Státní výbor pro informace a tisk Jihoosetské republiky. Informační agentura "Res", dostupné z: <http://cominf.org/node/1166509275>,[Cit 12. 7. 2018]

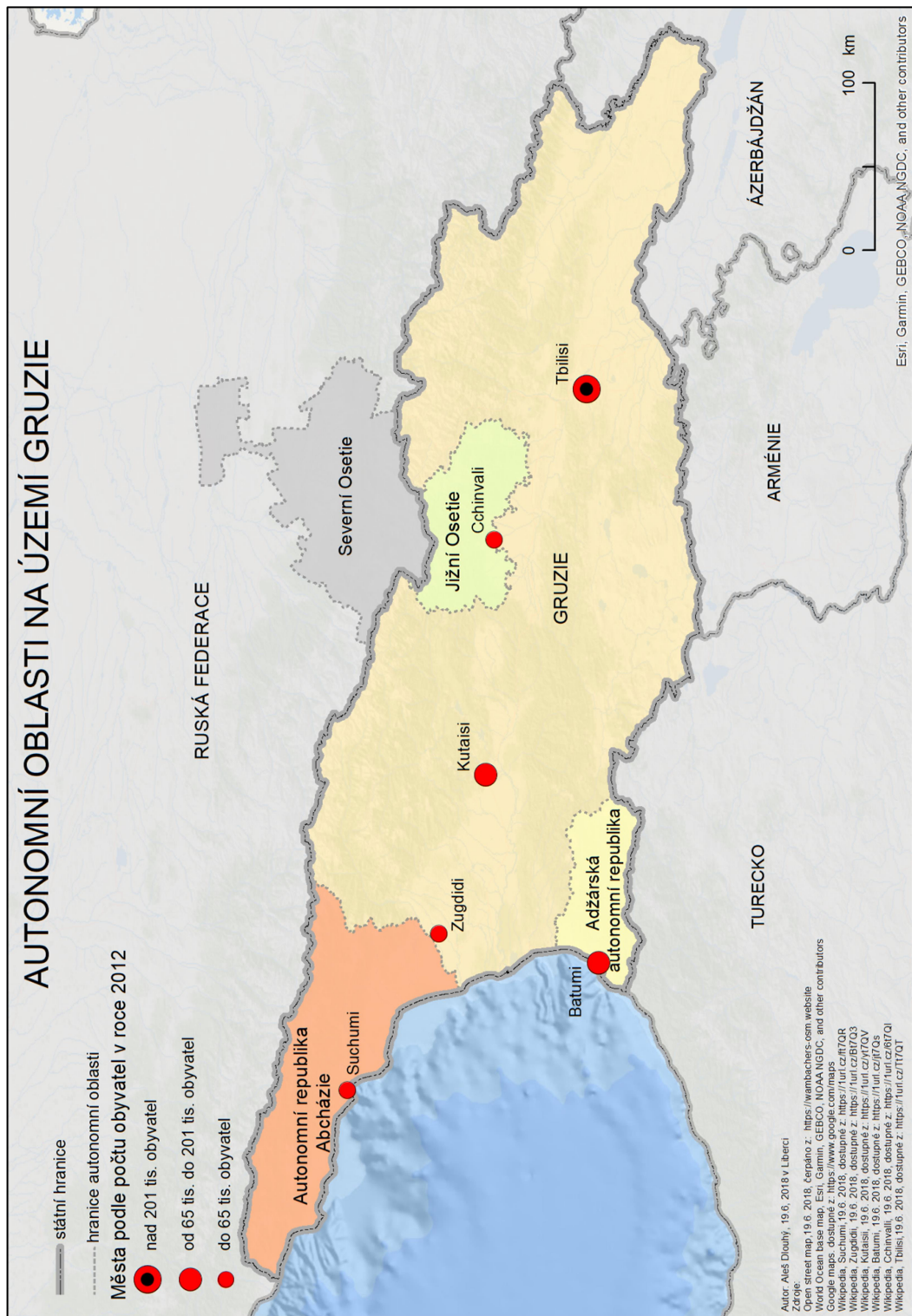
HYŤHA Martin.*Abcházie, Gruzie, Osetie: kdo, kdy, kde a proč?* [online]. 2011, Časopis PŘES, č. 25. dostupné z: <http://cestainiciativy.cz/aktuality/abcházie-gruzie-osetie-kdy-kde-a-proc/>, [cit. 6. 7. 2018]

VŘEŠŤÁLOVÁ, Dominika.*Devět let od války v Gruzii. Jižní Osetie a Abcházie jsou čím dál silněji napojené na Rusko*[online]. Aktuálně.cz, 2017, dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/devet-let-po-valce-se-jizni-osetie-a-abcházie-stale-vice-sbl/r~0e0741567ddd11e7b4dc0025900fea04/>,[cit 6.7. 2018]

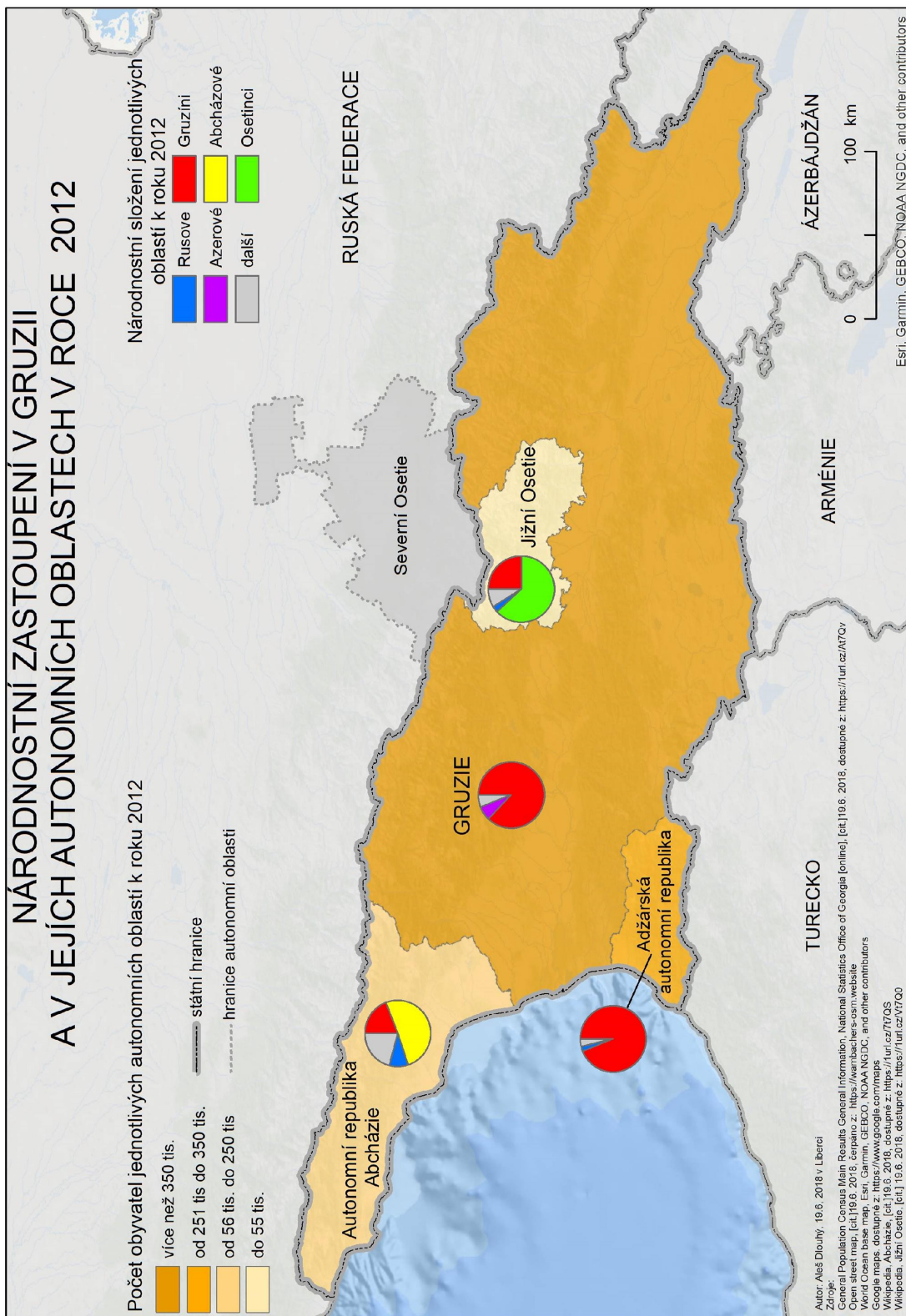
10. SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1   Vlastní mapa autonomních oblastí na území Gruzie
- Příloha 2   Vlastní mapa národnostního zastoupení v Gruzii a v jejích autonomních oblastech na území Gruzie v roce 2012
- Příloha 3   Vlastní mapa Zastoupení náboženství v Gruzii a jednotlivých autonomních oblastech v roce 2012

PŘÍLOHY

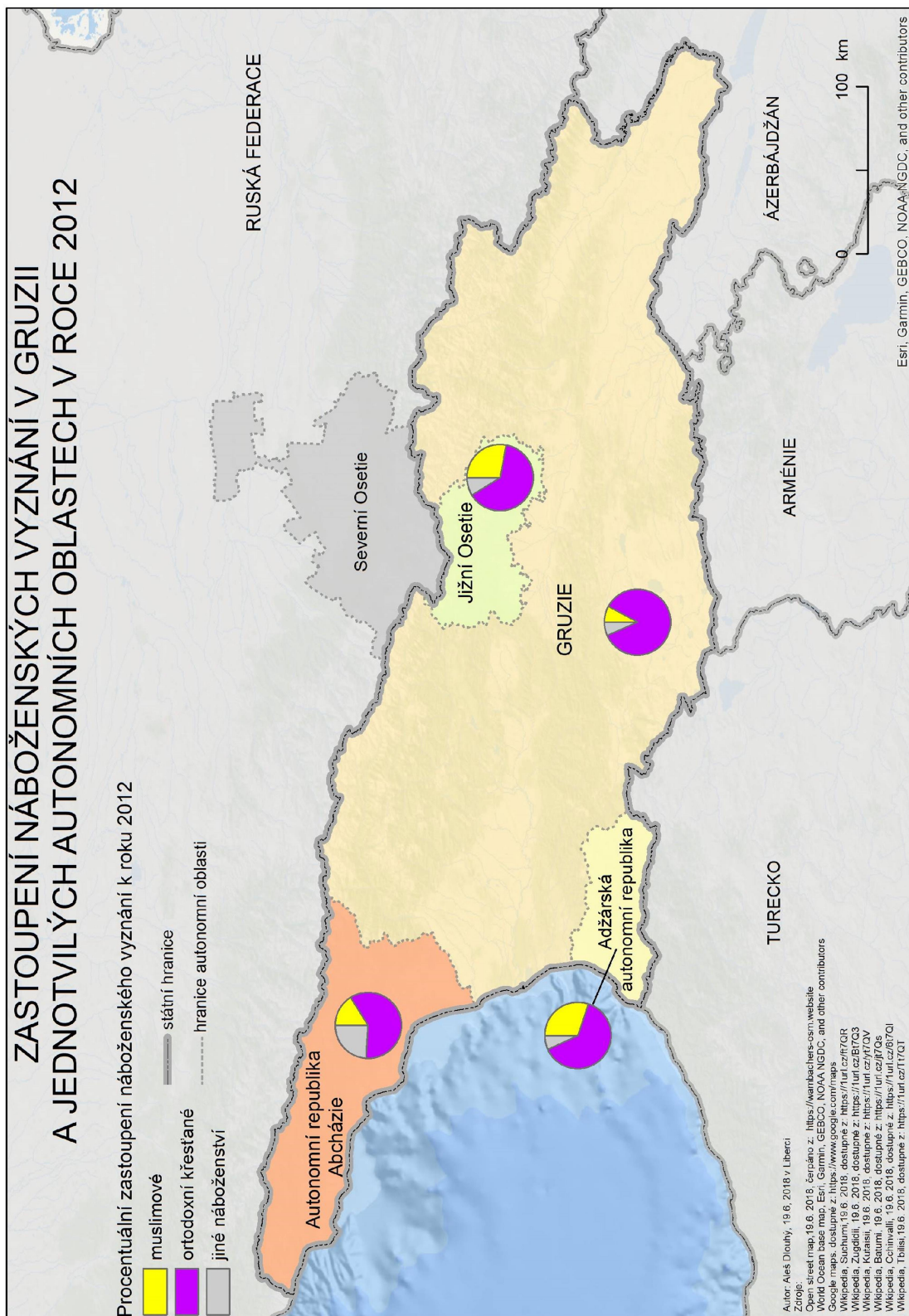

Příloha 1: Vlastní mapa autonomních oblastí na území Gruzie

Příloha 2: Vlastní mapa národnostního zastoupení v Gruzii a v jejích autonomních oblastech v roce 2012

Příloha 3: Vlastní mapa zastoupení náboženství v Gruzii a jednotlivých autonomních oblastech v roce 2012